



Groenbeheerplan 2020 - 2023

'Basis op Orde' in Rijswijk
voor een groene, duurzame woon- en werkstad

projectnummer 456066
definitief
12 december 2019

Groenbeheerplan 2020 - 2023

'Basis op Orde' in Rijswijk
voor een groene, duurzame woon- en werkstad

projectnummer 456066

definitief revisie 1.2
12 december 2019

Auteurs

Marc de Jong
Thijs van Berkel
Tim Bulk
Sam Bressers

Opdrachtgever

Gemeente Rijswijk
Bogaardplein 15
2284 DP RIJSWIJK

Colofon

Projectgroep bestaande uit

Projectgroep gemeente:
Lennert Langerak
Wesley Ploeg
Wiebe van der Leij
Reinder de Boer
Michel Barendse
Martin Efdee

Projectgroep Antea Group:
Marc de Jong
Thijs van Berkel
Tim Bulk
Sam Bressers
Ruud van Hoek

datum vrijgave	beschrijving revisie 1.2	goedkeuring	vrijgave
12/12/19	definitief	Thijs van Berkel	Ruud van Hoek

Inhoudsopgave

Blz.

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding en doel	2
1.2 Het belang van groen	2
2 Beleid en regelgeving	3
2.1 Wettelijke kaders	3
2.2 Vastgestelde beleidskaders: groene en duurzame woon- en werkstad	3
2.3 Trends & ontwikkelingen in de leefomgeving	5
3 Het groenbeheer in Rijswijk	8
3.1 Kaders en ambities voor het groenbeheer	8
3.1.1 Behoud en versterken van het groene karakter	8
3.1.2 Basis op orde	9
3.1.3 Natuurvriendelijk beheer	10
3.1.4 Duurzaam en klimaatbestending	11
3.1.5 Leefbaarheid en participatie	12
3.2 Structuurelementen	12
3.3 RijswijkBuiten	13
3.4 Relatie met andere beheerdisciplines	15
3.5 Terugblik afgelopen periode	16
4 Kwaliteit en kwantiteit van het groen	18
4.1 Areaal, de hoeveelheid groen	18
4.2 Benchmark areaal	18
4.3 Kwaliteit van het groen	20
4.4 Omvang en kwaliteit per type groen	22
4.4.1 Bomen	22
4.4.2 Bosplantsoen	23
4.4.3 Heesters	24
4.4.4 Hagen	24
4.4.5 Vaste planten	24
4.4.6 Gazon	25
4.4.7 Kruidenrijk gras	25
4.4.8 Sloten, singels en oevers	25
4.4.9 Onkruid op verharding	26
5 Beheer en onderhoud van het openbaar groen	27
5.1 Beheer en onderhoud	27
5.2 Maatregelen onderhoud groen	29

5.2.1	Bomen	29
5.2.2	Bosplantsoen	30
5.2.3	Heesters	31
5.2.4	Hagen	31
5.2.5	Vaste planten	32
5.2.6	Gazon	32
5.2.7	Kruidenrijk gras	32
5.2.8	Sloten, singels en oevers	33
5.2.9	Onkruid op verharding	33
5.2.10	Ziekten en plagen	34
5.2.11	Specifiek beheer parken en landgoederen	34
5.2.12	Nieuwe aanleg	35
5.3	Beheerprocessen	35
5.3.1	Areaalgegevens op orde	35
5.3.2	Meldingen	36
5.3.3	Monitoring en inspectie	36
6	Financiën	37
6.1	Benodigd budget	37
6.2	Beschikbaar budget	39
6.3	Confrontatie benodigd en beschikbaar budget	40
6.4	Benchmark budget	40
7	Risico's en ontwikkelpunten	41
7.1	Conclusies	41
7.2	Risicoparagraaf	41
7.3	Ontwikkelagenda	42

Bijlage 1: Wettelijk kader

Samenvatting

Om invulling te geven aan de College ambities 'basis op orde brengen en wegwerken van achterstanden' is structureel extra budget nodig voor openbaar groen. De basisgegevens van groenbeheer moeten op orde worden gebracht en noodzakelijk onderhoud moet worden uitgevoerd.

Rijswijk is een stedelijke gemeente met een groen karakter, vooral met de parken en landgoederen aan de rand van de stad. Deze vormen een belangrijke drager van Rijswijk als 'groene buitenplaats'. Rijswijk wil een groene, duurzame woon- en werkstad zijn. Er zijn veel ambities voor behoud en versterken van het groen. Het huidige groenbeleidsplan is verlopen, maar de uitgangspunten en inhoud zijn nog steeds van toepassing en aangescherpt in dit beheerplan. De belangrijkste ambities voor beheer van het groen zijn:

- **Behoud en versterken van het groene karakter:** met de groene hoofdstructuur uit het groenbeleidsplan als basis;
- **Basis op orde voor beheer:** beeldkwaliteitsniveau 'B' in de hele gemeente, met een 'A' niveau in de centra;
- **Natuurvriendelijk beheer van het groen,** rekening houdend met de functie en ligging;
- **Duurzaam en klimaatbestendig:** versterken en vergroten van de biodiversiteit, bij-vriendelijk beheer, klimaatadaptatie zoals het voorkomen van wateroverlast en hittestress en toepassen principes van duurzaam inkopen en elektrisch onderhoud;
- **Leefbaarheid en participatie:** meedenken en betrokkenheid van bewoners, zowel bij het beleid, het onderhoud, als het doen van meldingen.

Rijswijk heeft met 308 hectare relatief veel openbaar groen, meer dan gemiddeld, met een relatief groot areaal 'extensief groen' (bosplantsoen en kruidenrijk gras) en gazon. De kwaliteit van het groen (heesters met veel onkruid en onderhoud van bomen) is matig. Rijswijk heeft een gemiddeld aantal (30.800) bomen in de stedelijke omgeving. Er is sprake van achterstallig onderhoud aan bomen.

De beheercyclus is afgelopen periode niet structureel en planmatig doorlopen. Bestuurlijke ambities werden niet vertaald in beheermaatregelen. Er was onvoldoende grip op het beheerproces. Afgelopen jaren is het groenbudget en daarmee het bedrag per inwoner sterk gedaald, wat niet in evenwicht was met de ambities voor het groen en de keuzes in het onderhoud. Het budget voor groenonderhoud is laag ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. Voor de begroting 2020 is mede daarom een extra budget toegekend. Voor vervangingen van groen is nauwelijks tot geen budget beschikbaar.

- Voor planmatig onderhoud volgens basis op orde (voldoen aan de zorgplicht, 'B' in de wijken en 'A' in de centra, met structureel onderhoud en inlopen van achterstanden) is in 2020 €3.262.000 en in 2021 € 3.212.000 nodig.
- Voor vervanging van verouderd groen wordt voor deze planperiode jaarlijks € 177.000 geraamd, dit resulteert in een kapitaallast van circa € 10.000 per jaar. Op termijn moet rekening gehouden worden met een aanzienlijke structurele toename van de benodigde vervangingsbudgetten voor groen.
- Het resultaat is een tekort op de exploitatiebudgetten van € 259.420 in 2020 en vanaf 2021 € 282.420.

De belangrijkste risico's en ontwikkelpunten voor het groenbeheer hebben betrekking op de omvang van het budget, structureel borgen van het benodigde onderhoud en wegwerken van achterstallig onderhoud, op orde brengen van de areaalgegevens en uitvoeren van inspecties en het beter borgen van de beheerconsequenties bij nieuwe ontwikkelingen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Beheer en onderhoud van de openbare ruimte is een kerntaak van de gemeente. Bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte spelen diverse maatschappelijke en publieke belangen. De gemeente is verantwoordelijk voor het behartigen van de publieke belangen. De kwaliteit van de leefomgeving is één van die belangen; een kwalitatief goede groenstructuur draagt bij aan het welzijn en de veiligheid van de bevolking. Groen heeft een grote invloed op de waardering van de openbare ruimte en faciliteert verschillende functies zoals wandelen, bewegen, sporten, recreatie en geleiding van verkeersroutes. Groen is belangrijk voor de biodiversiteit en het tegengaan of opvangen van effecten van klimaatverandering. Met het beheren en onderhouden van het openbaar groen zijn aanzienlijke bedragen gemoeid. Het is daarom van belang om hiervoor de juiste keuzes te maken en het onderhoud efficiënt uit te voeren.

Doel

Momenteel is er geen beheerplan voor beheer en onderhoud van het groen in Rijswijk. Dit plan heeft als doel om voor de periode 2020-2023 inzicht te geven in:

- het groenareaal (wat hebben we in beheer);
- de huidige kwaliteit en in welke mate het groen voldoet aan het uitgangspunt basis op orde;
- de ambities en beleidskaders voor het groen en uitgangspunten voor het onderhoud;
- beschikbare en benodigde budgetten voor het onderhoud.

Scope

Het groenbeheerplan vormt input voor het nog op te stellen IBOR plan (integraal beheerplan openbare ruimte). Het groenbeheerplan richt zich op het (openbare) groenareaal waar de gemeente een onderhoudsplicht heeft: bomen, beplanting, gras, oevers en sloten. Daarnaast wordt ook het onkruidbeheer op verharding meegenomen. Buiten de scope van dit plan vallen spelen en speelplaatsen, sportvelden / buitensportaccommodaties en begraafplaatsen.

1.2 Het belang van groen

Het groen in Rijswijk vervult meerdere functies voor haar gebruikers en de omgeving. Groen draagt bij aan verschillende beleidsdoelen. Het groen is sterk bepalend voor de leefbaarheid en de identiteit van de gemeente:

- Beleving en prettige leefomgeving: aankleding van de leefomgeving, herkenbaarheid en identiteit. Bieden van gelegenheid tot spelen, sporten en recreëren. Beleven van de seizoenen;
- Gezonde leefomgeving: groene aankleding, uitnodigen tot bewegen, CO₂ vastleggen en filteren van fijnstof;
- Duurzaamheid openbare ruimte: bijdrage aan biodiversiteit, landschap, natuur en cultuurhistorie en waterbeheer. Voedsel, broed- en schuilplaats flora en fauna;
- Klimaatbestendige openbare ruimte: opvang van regenwater, tegengaan van hittestress;
- Mobiliteit en bereikbaarheid: aankleding van hoofdstructuren en begeleiding van verkeer.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de wettelijke kaders, vastgesteld beleid en trends en ontwikkelingen. Hoofdstuk 3 geeft de thema's en ambities voor het groenbeheer in Rijswijk. Hoofdstuk 4 gaat in op de omvang en kwaliteit van het huidige areaal. Hoofdstuk 5 beschrijft de benodigde aanpak van het beheer en onderhoud. Hoofdstuk 6 geeft inzicht in de financiën. Hoofdstuk 7 vat de conclusies samen en geeft de belangrijkste risico's en ontwikkelpunten weer. In de bijlage staan de wettelijke kaders beschreven.

2 **Beleid en regelgeving**

Dit hoofdstuk beschrijft het belang van groen, de wettelijke kaders, het vastgestelde beleid in Rijswijk voor het openbaar groen en de trends en ontwikkelingen met betrekking tot de leefomgeving in het algemeen.

2.1 **Wettelijke kaders**



Deze paragraaf geeft een korte opsomming van wettelijke kaders die van invloed zijn op het beheer en onderhoud van de groene leefomgeving. Bijlage 1 geeft een uitvoeriger overzicht.

Er is geen overkoepelend wettelijk kader waarin voor gemeenten alle rechten en plichten met betrekking tot beheer van de leefomgeving zijn vastgelegd. Gemeenten hebben veel lokale keuzevrijheid maar zijn wel gebonden aan onderstaande wettelijke kaders:

- Zorgplicht: een veilige openbare ruimte vanuit het Nieuw Burgerlijk Wetboek;
- Kapitaalgoederen in de Gemeentewet en het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- Omgevingswet voor integrale ambities per 2021;
- Wet natuurbescherming voor bescherming van natuurgebieden, planten- en diersoorten;
- Omgevingsvergunning op basis van de Wet algemene bepaling omgevingsrecht voor kappen van bomen;
- De Wet publieke gezondheid voor gezondheidsaspecten. Overlast door bijvoorbeeld eikenprocessierups via de Wegenwet en het Nieuw Burgerlijk Wetboek;
- De algemene plaatselijke verordening (APV) voor beschermen van bomen en houtopstanden;
- Via het bestemmingsplan kunnen bijzondere of monumentale bomen beschermd worden.

Naast de bovengenoemde regelgeving zijn ook relevant het Bouwstoffenbesluit, de Wet geluidhinder, de Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten, de Wet basisregistratie grootschalige topografie, de participatiewet en Aanbestedingswet. De ARBO wetgeving schrijft veilige werkomstandigheden voor, bijvoorbeeld via afzetting bij wegwerkzaamheden. Diverse normen, richtlijnen en standaarden (zoals van NEN of CROW) hebben geen wettelijke status maar geven kaders voor professionele invulling van beheer en onderhoud.

2.2 **Vastgestelde beleidskaders: groene en duurzame woon- en werkstad**



In de gemeentelijke begroting 2019 – 2022 geeft het bestuur aan groen(kwaliteit) en duurzaamheid belangrijke thema's te vinden. Hierin wordt Rijswijk beschreven als een groene en duurzame woon- en werkstad. De Stadsvisie richt zich op de ontwikkeling van een modern stedelijk gebied met een groen karakter. Eén van de speerpunten in het programma Wonen en Leven is dan ook om de leefomgeving te vergroenen en te verduurzamen door het verbeteren van het huidige groen en de biodiversiteit. Doel is Rijswijk als een groene en duurzame woon- en werkstad, met een veilige en leefbare woon-/werkomgeving.

De belangrijkste bestuurlijke vastgelegde ambities, kaders en aandachtspunten worden hieronder staccato opgesomd:

- Behoud en versterken van het groene karakter: Behoud van landschappelijke kwaliteiten. Meer groen in Rijswijk, zowel in de stad als in het buitengebied. Ruimschoots compenseren

van groen dat moet verdwijnen. Bij gemeentelijke projecten kiest Rijswijk voor kwalitatief groen dat bijdraagt aan biodiversiteit en klimaatbestendigheid;

- Basis op orde. De openbare ruimte voldoet aan de gestelde kwaliteitsniveaus en wettelijke zorgplicht. Dat wil zeggen: geen kapitaalvernietiging en het is schoon, heel en veilig. Een integrale benadering van de fysieke leefomgeving. Planmatig werken op basis van inspecties en meerjarenplannen;
- Natuurinclusief beheer. Met de natuurstructuur als één van de dragers van het groenbeleid. Rijswijk streeft naar natuurinclusief beheer. Met een zo natuurlijk mogelijke inrichting, beheer en onderhoud van het groen, rekening houdend met de functie en ligging;
- Duurzaam en klimaatbestendig. Verduurzamen van de leefomgeving, samen met andere stakeholders. Onder andere door verbeteren van groen en biodiversiteit. Duurzaamheid als selectiecriteria bij onderhoud, materiaalkeuze en selectie van aannemers;
- Leefbaarheid en participatie. Leefbaarheid betekent onder andere gezond, veilig en schoon en waarbij bewoners en werkenden zich medeverantwoordelijk voelen voor hun omgeving. Bewoners zijn belangrijke ogen en oren bij het beheer. Het is gemakkelijk voor bewoners om meldingen te doen en de gemeente reageert adequaat.

Andere voor groenbeheer relevante beleidskaders liggen vast in:

Groenbeleidsplan

Het Groenbeleidsplan nadert het einde van zijn planperiode (2010-2020). Het groenbeleidsplan was bedoeld om het groen in Rijswijk de plek op de kaart te geven die het verdient, zodat het groen niet op de tweede plaats komt. Dit plan is o.a. gebaseerd op de Visie Landgoederenzone (2002) die in 2020 geactualiseerd wordt.

- **Groenstructuur als basis:** de groenstructuur van Rijswijk is het groene netwerk en het fundament van het groenbeleidsplan. Hierbij worden de leefgebieden (tussenliggende witte gebieden) door het natuurnetwerk onderling verbonden. De groenstructuur bestaat uit de boom-, natuur- en recreatiestructuur. Duurzaam, verbinden en beleven zijn sturende principes;
- **Speerpunten boombeleid:** één boom per inwoner en elke straat heeft straatbomen. Streven naar doorgaande bomenrijen en speciale aandacht voor markante lanen. De juiste boom op de juiste plek. Ontwikkelen van meer verschil in groeifasen en meer diversiteit in soorten, kleur en vorm van bomen. Beschermen en behouden van monumentale bomen;
- **Speerpunten natuurbeleid:** inrichting en beheer van natuurverbindingzones afstemmen op de doelsoorten. Borgen van verbindingen tussen groengebieden en opheffen barrièrewerking van wegen, spoorwegen, sloten e.d. Een goede zonering aanbrengen in landgoederenzone en stadsparkzone. Rekening houden met gebiedskarakteristieken en planten en dieren. Vergroten van natuurwaarden en natuurbeleving in de wijken. Vergroten van natuurbewustzijn van inwoners;
- **Speerpunten recreatiebeleid:** streven naar 77 m² groen per woning binnen 500 meter afstand, óók bij stadsvernieuwing en stadsuitbreiding. Behouden en ontwikkelen van de recreatieve waarden en kwaliteiten van de landgoederenzone, stadsparkzone met aantrekkelijke groene routes. Verhoging van de belevingswaarde en sierwaarde van groen. Vergroening van bedrijventerreinen. Vergroten van mogelijkheden voor natuurlijk spelen en stimuleren van participatie in het groen.



Beleidskader 'Juiste boom op de juiste plek'

In dit beleidskader (2017) is geborgd dat de groenkwiteit in de Rijswijkse woonstraten wordt gehandhaafd en verbeterd. Terugdringen van bomen die overlast geven vanwege hun omvang in 12 prioriteitsstraten. Overlast waar mogelijk oplossen bij voorgenomen herinrichtingen. Straatbomen die overlast veroorzaken worden in de regel gehandhaafd. Eventuele kap wordt gecombineerd met het terugbrengen van groen, dat hoeft niet perse op dezelfde plek.

Uitgangspunt is behoud en versterking, in lijn met de Stadsvisie (Groene Buitenplaats). Omdat groen belangrijk is, accepteren we in de regel overlast. De positieve kanten voor het handhaven van bomen in straten zijn groot: klimaat, opvang van regenwater, biodiversiteit en woonkwiteit. Overlast wordt wel bestreden: een straat wordt aan de prioriteitenlijst toegevoegd wanneer 50% van de bomen uitvalt. Behoud van groenkwiteit bij herinrichting: naast het terug planten van bomen, ook creatieve ontwerpen, groenvakken, hagen en tuinen. In beginsel groen terug brengen in de straat, als het niet anders kan op een andere plek. Het groen terugbrengen is uitgangspunt bij participatie. Afwijken is mogelijk, maar is een bevoegdheid van het college. Het behouden van groenkwiteit kost geld. Bij ramingen houden we voortaan rekening met de kosten van de terug te brengen groenkwiteit (aanleg en onderhoud).

Bijenconvenant

Rijswijk heeft het bijenconvenant ondertekend. Dit betekent dat de gemeente zich inspant voor bij-vriendelijke inrichting en beheer. De biodiversiteit neemt af door de veranderde leefomgeving, waardoor bijen worden bedreigd in hun voortbestaan. Bijen en andere insecten spelen een cruciale rol in de natuur, bijvoorbeeld bij de bestuiving van 75% van onze voedselgewassen en meer dan 85% van de wilde planten in de natuur. Vooral kruidenrijk gras is van groot belang om te zorgen dat bijen en andere insecten voldoende voedsel en nestgelegenheid hebben in een aantrekkelijke en kleurrijke omgeving.

2.3

Trends & ontwikkelingen in de leefomgeving



VN Global Goals

Met het beheer van de openbare ruimte en dus ook het openbaar groen draagt de gemeente bij aan de wereldwijde Global Goals van de VN (Verenigde Naties). Zeventien wereldwijde doelen voor een betere wereld. Voor het openbaar groen zijn van belang: inzameling en verwerking van hemelwater, verduurzamen van de leefomgeving en hernieuwbare energie (biomassa), duurzame inrichting en beheer van openbare ruimte en het groen, leefbare wijken met groene en openbare ruimtes, biodiversiteit en actief groenbeheer. Daarnaast zijn voor het groenbeheer relevant: gezond leven (schone lucht en bevorderen van gezonde leefstijl), inclusieve samenleving (voor alle doelgroepen, sekse en leeftijden bruikbaar en toegankelijk groen) en verantwoorde consumptie (met duurzaam / circulair inkopen en tegengaan van zwerfafval in het groen).

VNG: opgaven voor de leefomgeving

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) schetst voor de openbare ruimte in de breedte een aantal grote opgaven: *klimaat en energie, bouwen, herstructurering en bereikbaarheid*. Gemeenten spelen een sleutelrol bij het beperken en tegengaan van de klimaatverandering. Dat gaat van meer capaciteit voor waterberging en voorkomen van hittestress in en met het groen, tot de energietransitie. Hier moet in alle plannen voor de openbare ruimte rekening mee gehouden worden en het vergt een langjarige aanpak met een programma van investeringen.

Andere grote opgaven zijn aandacht voor *gezondheid, financiën, participatie* en natuurlijk de opgaven in het *sociale domein*. De openbare ruimte biedt kansen om bij te dragen aan de gezondheid van inwoners. Bijvoorbeeld met het oog op vergrijzing, obesitas, beweging, toenemende werkdruk

en fijnstof. Gemeenten streven ernaar dat burgers actief betrokken worden bij de participatiesamenleving. Financiën moeten op orde zijn en de gemeentelijke organisatie moet toegerust zijn om dit takenpakket te realiseren.

Voor het openbaar groen liggen er kansen om het groen te koppelen aan duurzaamheid, biodiversiteit en een vergroening van de stad. Groen draagt bij aan de gezondheid en nodigt uit tot gezond gedrag, een ommetje te maken of sporten en elkaar ontmoeten. Bijvoorbeeld door zelfbeheer in het openbaar groen kan de sociale cohesie verbeterd worden. Om dit te realiseren moeten de budgetten, systemen en bedrijfsprocessen voor beheer, onderhoud en vervanging van het groen op orde zijn.

Participatie en individualisering

De buurten worden niet meer alleen vanuit het gemeentehuis bestuurd. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties nemen in toenemende mate zelf verantwoordelijkheid en initiatieven voor een betere samenleving. Bewoners worden betrokken bij ontwerp en (her)inrichting van het groen, of nemen zelf het initiatief voor bijvoorbeeld geveltuinen, pluktuinen, of *tiny forests*. Het delen van zeggenschap over het openbaar groen wordt steeds gewoner. Bijvoorbeeld via zelfbeheer of participatie bij onderhoud van groen. Gelijkwaardigheid vraagt om andere, nieuwe afspraken en spelregels. Er is meer aandacht voor een inclusieve samenleving; toegankelijk groen voor allerlei doelgroepen.

De Nederlandse bevolking vergrijsst. Huishoudens worden kleiner en mensen wonen langer zelfstandig thuis. Oudere mensen hebben andere wensen voor het groen; hogere kwaliteit, meer kleur en fleur en meer plekken om te zitten en elkaar te ontmoeten. In veel gemeenten neemt het aantal fysieke winkels af, waardoor het centrumgebied (met een intensief en hoogwaardig groenareaal) kleiner wordt. Het aantal evenementen neemt toe, met vaak meer druk op parken of bossen. Denk aan het Strandwalfestival in het Rijswijkse bos of de verschillende foodtruckfestivals in parken.

Klimaat en duurzaamheid

Door extreme weersomstandigheden, toenemende hitte en hevige buien worden waterveiligheid en hittestress in Nederlandse steden belangrijk. Veel gemeenten streven naar het vergroenen van de bebouwde omgeving en willen meer investeren in kwaliteitsverbetering van het groen. Bomen en planten geven sfeer en zorgen ook voor verkoeling van de bebouwde omgeving. Anderzijds zien we dat het areaal groen de afgelopen jaren versoberd is: steeds meer gras met bomen in plaats van heesters en sierbeplanting. Gazons bieden minder schuilplaats en nestgelegenheid voor vogels, dieren en insecten. Overheden en bedrijven werken samen aan een duurzame circulaire economie. Het gebruik van afval als grondstof en terugwinnen van energie zijn belangrijke thema's in de bedrijfsvoering. Bijvoorbeeld bermmaaisel of snoeihout kunnen als biomassa benut worden. Wereldwijd neemt de biodiversiteit sterk af door een veranderende inrichting van de buitenruimte. Met het bijenconvenant wordt gestreefd genoeg voedsel en overlevingskansen voor bijen en andere insecten, vogels en kleine dieren.

Grip op de fysieke assets

De assets (kapitaalgoederen) in de openbare ruimte omvatten een aanzienlijk deel van de gemeentelijke begroting. Gemeenten sturen steeds meer op basis van prestaties en risico's van deze assets. Het openbaar groen wordt nog maar beperkt als asset gezien, bij groen staat sturen op de beeldkwaliteit vaak centraal.

De trend is meer datagedreven werken. Ook voor het openbaar groen, denk bijvoorbeeld aan het vastleggen en actueel houden van gegevens over de omvang en samenstelling van het groenareaal, landelijke BGT registratie, toepassing van IMBOR informatiemodellen, vastleggen van veiligheidsinspecties van bomen, onderhoudsplanningen op basis van inspectie of kwaliteitsmetingen. Ook bij het groen doen *smart cities* en *big data* daarmee voorzichtig hun intrede.

Niet voor alle assets is voldoende budget beschikbaar voor onderhoud, of zijn beheerplannen niet actueel. Veelal zijn er maar beperkte budgetten voor vervanging van verouderde bomen en beplanting. Er zijn grote bedragen gemoeid met onderhouden van en investeringen in de openbare ruimte en groen. Blijvende druk op budgetten dwingt gemeenten om keuzes te maken in ambities. De provinciale toezichthouder accepteert geen kapitaalvernietiging.

Door veroudering naderen steeds meer assets in de openbare ruimte het einde van hun verwachte levensduur. De noodzaak voor technische vervanging komt snel naderbij, zeker in buurten die in de jaren 60-70 van de vorige eeuw zijn aangelegd. Dat speelt ook met het openbaar groen, alhoewel daar vaak de aanlegjaren niet exact van bekend zijn. Dit legt in de toekomstige jaren een grotere druk op de begroting. Anderzijds biedt het ook kansen om met deze investeringen bij te dragen aan doelen op andere beleidsterreinen. Want meer en beter groen heeft een positief effect op gezondheid, biodiversiteit, duurzaamheid of klimaatbestendig maken van buurten.

3 Het groenbeheer in Rijswijk



Dit hoofdstuk vertaalt de algemene ambities naar concrete beleidsuitgangspunten en beheerkaders voor het openbaar groen in Rijswijk. Hierbij is het principe van de 'line of sight' van assetmanagement toegepast. Zo wordt duidelijk hoe het groen bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven en het realiseren van bestuurlijke doelen van de gemeente.

3.1 Kaders en ambities voor het groenbeheer

Het vastgestelde beleid vertaalt zich naar onderstaande kaders en ambities voor het groenbeheer. Hierbij worden ook de bijbehorende actiepunten benoemd.

3.1.1 Behoud en versterken van het groene karakter



Rijswijk wil investeren in de kwaliteit van het openbaar groen en geeft prioriteit aan behoud van landschappelijke kwaliteiten. De gemeente streeft naar meer groen in Rijswijk, zowel in de stad als in het buitengebied. Groen dat vanwege andere ontwikkelingen moet verdwijnen wordt gecompenseerd. Bij gemeentelijke projecten kiest Rijswijk voor kwalitatief groen dat bijdraagt aan gebruikskwaliteit, biodiversiteit en klimaatbestendigheid.

- De bestaande groene hoofdstructuur (opgebouwd uit de boom-, natuur- en recreatiestructuur) vormt de basis voor het groenbeleid. Waar mogelijk wordt deze groene hoofdstructuur versterkt en robuust gemaakt. Investerings- en projecten in de buitenruimte en infrastructuur worden gebruikt om mee te liften met verbetering van de groenstructuur, bijvoorbeeld met aanplant van bomen of versterken van ecologische zones;
- Inrichting en beheer van het groen worden gebaseerd op de hoofdfunctie van het groen. Deze hoofdfunctie is afhankelijk van de ligging en het gebruik van het groen. Rijswijk streeft daarbij naar een zo natuurlijk mogelijke inrichting en beheer van het groen;
- Groen dat moet wijken of verdwijnen vanwege andere ontwikkelingen wordt gecompenseerd. Compensatie van groen of bomen hoeft niet altijd op dezelfde locatie plaats te vinden. Hiermee wordt invulling gegeven aan 'groen in balans';
- Uitgangspunt is handhaven van het groene karakter van Rijswijk. De Stadsvisie (Groene Buitenplaats) geeft aan dat Rijswijk groen moet blijven ondanks de verstedelijkingsopgave. Dat kan met openbaar groen, maar ook groene daken en gevels dragen bij aan de groene uitstraling van de gemeente;
- De verstedelijking met meer mensen in de stad, leidt tot een hogere druk op het groen door intensiever gebruik. Dit vergt duidelijke keuzes voor passend groen en op plekken een intensivering van het onderhoud;
- Kwaliteitsverbetering van de stadsparken en landgoederenzone. Bijvoorbeeld met een opknappbeurt voor enkele parken. In de parken is een goede zonering voor balans tussen natuurwaarden en ecologie versus (recreatief) gebruik en beleving noodzakelijk;
- Vergroten van mogelijkheden voor natuurlijk spelen via het Beheerplan spelen.

Dit beheerplan richt zich op het bestaande openbaar groen. Investeren in de samenstelling van het groen, areaaluitbreidingen of functieveranderingen vallen buiten het kader van dit plan.

Landgoederen en stadsparken

De landgoederenzone en stadsparken zijn typerend voor Rijswijk, 'Groene Buitenplaats'. De landgoederen liggen op de strandwallen, met goede vruchtbare bodem. Het zijn enerzijds strakke, intensief onderhouden, buitenplaatsen met mooie bomen, hagen, siergazons, bloementuin, vijvers en ornamenten die de tuinen van de

gebouwen aankleden. Anderzijds behoren tot deze buitenplaatsen ook bosgebieden in de Engelse landschapsstijl, met een veel meer natuurlijk karakter. Deze bossen hebben een rijke kruidenlaag, met 'stinze flora', een heesterlaag met bijvoorbeeld hult en hier en daar rododendron. In de bossen zijn bomen als eik, linde en beuk aanwezig, evenals diverse sierbomen zoals rode beuk, ceders of bomen met een bijzondere treur- of zuilvorm. Door de kwel heeft het water een grote ecologische waarde. IJsvogels broeden hier. Broedwanden en andere ecologische elementen (nestkasten, vleermuiskolonies) versterken de natuurwaarden. Het gras in deze gebieden wordt zo extensief mogelijk beheerd om de biodiversiteit en natuur te bevorderen. Voor de recreanten zijn voorzieningen zoals wandelpaden, banken en afvalbakken aanwezig. De zone maakt onderdeel uit van het "Nationaal Park Hollandse Duinen" in oprichting.

De stadsparken Wilheminapark, Elsenburgerbos en Hoekpolder hebben een ander karakter. Door de rijke bodem ontwikkelen zich hier snel ruige vegetaties. Langzaam ontwikkelt zich hier ook bosplantsoen tot bos met een kruiden-, struik- en boomlaag en een zoomvegetatie aan de rand. Het beheer is hier gericht op het stimuleren van deze omvormingen en vergt een genuanceerde aanpak in beheer. In de stadsparken zijn zeer intensief gebruikte zones met zwembad en evenementen, afgewisseld met meer natuurlijk ontwikkelde delen. Het beheer van gras en bosplantsoen moet daar meer op afgestemd worden. Het beheer van de oevers is lastig, op verschillende plekken zijn de natuurvriendelijke oevers afgekald en verdwenen. Gerichte aanpak met herinrichtingen zijn nodig.

Actiepunten:

- *Opstellen van een meerjaren uitvoeringsprogramma voor opknappen van de stadsparken en landgoederenzone. Daarbij ook het versterken van de groene entrees meenemen;*
- *Beperkte actualisatie van de huidige hoofdgroenstructuur aan recente ontwikkelingen, inzichten en uitbreidingen.*

3.1.2

Basis op orde



Het groen in Rijswijk voldoet aan de gestelde kwaliteitsniveaus en wettelijke zorgplicht. Dat wil zeggen: geen kapitaalvernietiging en het is schoon, heel en veilig. Beheer op een basisniveau betekent beeldkwaliteit op CROW 'B' voor de hele stad. In de beide winkelcentra is een 'A' kwaliteit passend.

- We voldoen aan de wettelijke zorgplicht. Het openbaar groen is veilig. Dit betekent onder andere periodieke inspecties van de boomveiligheid, maar ook het frequent maaien en snoeien van overhangend groen langs wegen en paden, en het vrijhouden van zichthoeken bij kruisingen;
- Kapitaalvernietiging wordt voorkomen door onderhoud op het juiste moment uit te voeren;
- Bestaande achterstanden in het onderhoud van groen lopen we deze planperiode in. We brengen de aard en omvang van de achterstanden bij snoei van bomen in beeld en gaan planmatig aan de slag met uitvoeren van achterstallig snoeionderhoud;
- We werken planmatig en gestructureerd aan het onderhoud van het gemeentelijke groen, met beheerplannen, meerjarenonderhoudsplannen en een adequaat dekkingsplan. Periodieke inspecties zorgen ervoor dat de kwaliteit van het groen in beeld is en dat er tijdig wordt ingegrepen. Vervanging van groen lift mee met en sluit aan op de vervangingsplanning van andere assets zoals wegen en riolering. Voor de hoofdgroenstructuur wordt een meerjarenplanning opgesteld. Hiermee levert groen ook inbreng in de integrale meerjarenplanning;
- Bij nieuw groen toetsen we op beheerbaarheid en brengen we de gevolgen voor het onderhoud en budget in beeld. Het Programma van Eisen voor nieuwe en herinrichting vullen we aan met concrete eisen en richtlijnen voor groen;
- Jaarlijks wordt het areaalacres in beeld gebracht en worden de consequenties meegenomen in de begroting;

Actiepunten:

- *Opstellen actieprogramma inlopen snoeiachterstand bomen;*
- *Opstellen nieuw onderhoudsbestek voor bomen;*

- *Meer aandacht voor groen en vastleggen van groene uitgangspunten in het Programma van Eisen;*
- *Periodiek uitvoeren van groeninspectie;*
- *Opstellen meerjaren investerings-/vervangingsplanning voor groen als input voor de integrale meerjarenplanning;*
- *Bij elk plan een beheertoets uitvoeren en een beheerparagraaf opstellen;*
- *Jaarlijks areaalacces in de begroting meenemen.*

3.1.3 Natuurvriendelijk beheer



De natuurstructuur is één van de dragers van de groene structuur van Rijswijk en daarmee sterk bepalend voor het groene karakter van de gemeente. Rijswijk streeft naar een zo natuurlijk mogelijke inrichting en onderhoud van het groen, rekening houdend met de hoofdfunctie van het gebied.

- De gemeente streeft naar robuuste en doorgaande verbindingen in de natuurstructuur. De basis is de bestaande natuurstructuur van het Groenbeleidsplan, inclusief de parken en landgoederenvisie. Inrichting en beheer van natuurverbindingzones worden daarbij afgestemd op de doelsoorten en rekening houden met de karakteristieken van gebieden, planten en dieren. De gemeente streeft naar het vergroten van natuurwaarden en natuurbeleving in de wijken;
- Versterken van de biodiversiteit is een belangrijk onderdeel van dit beheerplan. De juiste boom op de juiste plek, passend (inheems) plantmateriaal en sortimentskeuze, natuurlijk beheer waar mogelijk als uitgangspunt en gericht ecologisch beheer op specifieke plekken, omvormen naar natuurvriendelijke oevers en een bij- en vlindervriendelijke inrichting en beheer dragen bij aan het behoud en versterken van de biodiversiteit;
- Natuurvriendelijk beheer, 'natuurinclusief', ook buiten de primaire hoofdnatuurstructuur. Daarbij rekening houden met de primaire functie van het gebied en het aanwezige groen, bijvoorbeeld doorstroming van het verkeer, aankleding of geleiding;
- Een groot deel van het bestaande 'cultuurlijke' groen wordt traditioneel beheerd en onderhouden. Bij renovaties streven we daar ook naar een zo inheems mogelijk sortiment;
- Uitgangspunt voor natuurvriendelijke inrichting en onderhoud zijn redelijke en bewerkbare eenheden. Smalle en kleine vakken worden niet natuurlijk onderhouden vanwege het gewenste netheidsbeeld en om overlast van bijvoorbeeld overhangend groen tegen te gaan. De onderstaande tabel geeft hiervoor praktische richtlijnen. Afwijking is gemotiveerd mogelijk;
- Natuurvriendelijk beheer van kruidenrijk gras door jaarlijks enkele malen te maaien en afvoeren van maaisel;
- Natuurvriendelijk beheer van bosplantsoenen in de parken en landgoederen gericht op ontwikkeling van een zoom met kruidenlaag, mantel met struiken en kernvegetatie met bomen;
- Op enkele benoemde locaties wordt doelgericht ecologisch beheer uitgevoerd, om specifieke natuurwaarden en doelsoorten te ontwikkelen en stimuleren;
- Langs slootranden en singels is ook ruimte voor natuurlijke ontwikkelingen. Bij singels staat het zicht op het water voorop, met een mix van intensief maaien en extensief natuurvriendelijk maaien in een smalle strook langs de oever;
- Ecologische elementen zoals insectenhôtels, vleermuiskasten of nestkasten voor vogels worden geplaatst op plekken waar deze bijdragen aan het behoud en versterken van de biodiversiteit.

Onderstaande tabel geeft richting aan de idealiter gewenste maatvoering voor natuurvriendelijke inrichting en onderhoud:

Type natuurvriendelijk object	Maatvoering	Toelichting
• Randstrook / schrikstrook	Rand van 1 m ¹ langs de weg	Intensief maaien, als gazon. Kort gras
• Zichthoek	Uitzichtdriehoek bij kruising of zijweg	Extra maaibeurt in mei, omvang afhankelijk van snelheid verkeer
• Smalle groenstrook	< 3 m ¹ breed	Sortimentkeuze / maairegime afstemmen op maximaal 60 cm. hoogte kruidengroei
• Brede groenstrook	> 3 m ¹ breed	Eerste strook van 3 m ¹ breed streven naar maximaal 60 cm hoogte van natuurlijke vegetatie, daarbuiten geen hoogtebeperking
• Singel	Oeverstrook 50% intensief maaien en 50% extensief. Bij < 3 m ¹ breed maatwerk	Brede watergang met culturele inrichting en gazon op de oever. Oevervegetatie periodiek open maaien naar de waterkant
• Graskant langs singel	> 3 m ¹ breed: 50% intensief maaien en 50% extensief	Oevervegetatie periodiek open maaien naar de waterkant. Extensieve deel altemnerend maaien
• Natuurvriendelijke oever	Maatwerk	Maatwerk onderhoudsplan
• Sloot	Oeverstrook van 1 m ¹ breed ruimte voor natuurlijke ontwikkeling	Smalle watergang met extensief onderhoud

Actiepunten:

- *Opstellen van een natuurwaardenkaart en doelsoorten;*
- *Uitwerken van standaardprofielen en maatvoering voor natuurvriendelijk onderhoud in het Programma van Eisen;*
- *Uitwerken van de richtlijnen in het maaibestek en tekeningen;*
- *Maaikaarten voor bestek opstellen en aanpassen aan bovenstaande richtlijnen.*

3.1.4
Duurzaam en klimaatbestending


Rijswijk heeft het convenant 'klimaatadaptief werken inclusief biodiversiteit' en het bijen-convenant ondertekend. Duurzaamheid is al langer één van de sturende principes onder het groenbeleid in Rijswijk. Voor het groen zijn van belang vergroten van de biodiversiteit, circulair en hergebruik, (elektrische) mobiliteit en het goede voorbeeld geven.

- Groen levert belangrijke bijdragen aan biodiversiteit, beleving van natuurwaarden en seizoenen, gezondheid en het tegengaan van en inspelen op de effecten van klimaatverandering;
- Streven naar circulair werken in het groen, door verkenning van de mogelijkheden om bijvoorbeeld bermmaaisel of snoeihout te benutten als biomassa;
- Duurzame mobiliteit door de mogelijkheden te onderzoeken om elektrisch gereedschap en elektrisch vervoer in te zetten bij het uitvoeren van werkzaamheden in het groen;
- Eventuele meerkosten om invulling te geven aan de ambities voor circulair werken en duurzame mobiliteit zijn niet opgenomen in dit beheerplan;
- Middels natuurvriendelijk beheer en het bijenconvenant wordt de biodiversiteit versterkt;
- Duurzaamheid als selectiecriterium bij onderhoud, materiaalkeuze en selectie van aannemer;
- Uit de klimaatstresstest blijkt dat er voor wateroverlast geen grote problemen zijn in Rijswijk. Wel is er op een aantal locaties sprake van hittestress, bijvoorbeeld in de Plasbroekpolder, Bogaard en Oud Rijswijk. De aanpak van deze hotspots valt buiten het kader van dit beheerplan;
- Bij het onderhoud van groen passen we social return toe door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in te zetten. Een groot deel van het Rijswijkse groen wordt onderhouden door de DSW.

Actiepunten:

- *Toepassen van duurzaam inkopen bij contracten voor groenonderhoud;*
- *Onderzoeken van elektrisch gereedschap en vervoer voor werkzaamheden in groen;*
- *Onderzoek mogelijkheden van hergebruik van groene reststromen.*

3.1.5 Leefbaarheid en participatie

Meedenken en betrokkenheid zijn belangrijke uitgangspunten voor het groenbeleid. Dat betreft zowel het groenbeleid, als de vertaling in voorgenomen projecten voor (her)inrichting of het dagelijkse beheer en onderhoud. Een leefbare omgeving is niet alleen gezond, schoon en veilig, maar ook een omgeving waar mensen zich mede verantwoordelijk voelen. Door samen aan de slag te gaan wil de politiek niet alleen een openbare ruimte creëren die beter aansluit op het gebruik, maar ook meer betrokkenheid en waardering realiseren voor het groen.



- Bewoners zijn belangrijke ogen en oren bij het (groen)beheer. Het is gemakkelijk voor bewoners om meldingen te doen en de gemeente reageert hier adequaat op. Actief oppakken van meldingen en terugkoppelen aan bewoners;
- De ambitie is om bewoners actief te betrekken bij het groen(beheer). Naar aanleiding van recente ervaringen en experimenten gaat de gemeente 'spelregels' opstellen voor initiatieven in het groen. Daarbij gaat het om omvormingen in het de buitenruimte. Denk aan het inrichten van een wijkparkje, aanleggen van een geveltuintje of adoptie / opfleuren van een boomspiegel;
- Vanuit verschillende groeperingen komen verzoeken om betrokken te worden bij het onderhouden van specifieke, veelal bijzondere, groene plekken in de gemeente. Bijvoorbeeld natuurverenigingen als Platform Groen, AVN, IVN, Vogelbescherming en KNNV of betrokken bewonersgroepen willen graag bijdragen aan knotten van bomen, snoeien van hoogstamfruitbomen of onderhoud van parken als Hofrust of Wilhelminapark. Door deze betrokkenheid kan een hogere kwaliteit worden gerealiseerd. De gemeente levert dan de basis, via zelfbeheer de 'plus'.

Actiepunten:

- *Opstellen van 'spelregels' voor zelfbeheer en nieuwe initiatieven. Bij deze spelregels streeft de gemeente naar een warm onthaal en positief tegemoet treden van initiatieven.*

3.2 Structuurelementen

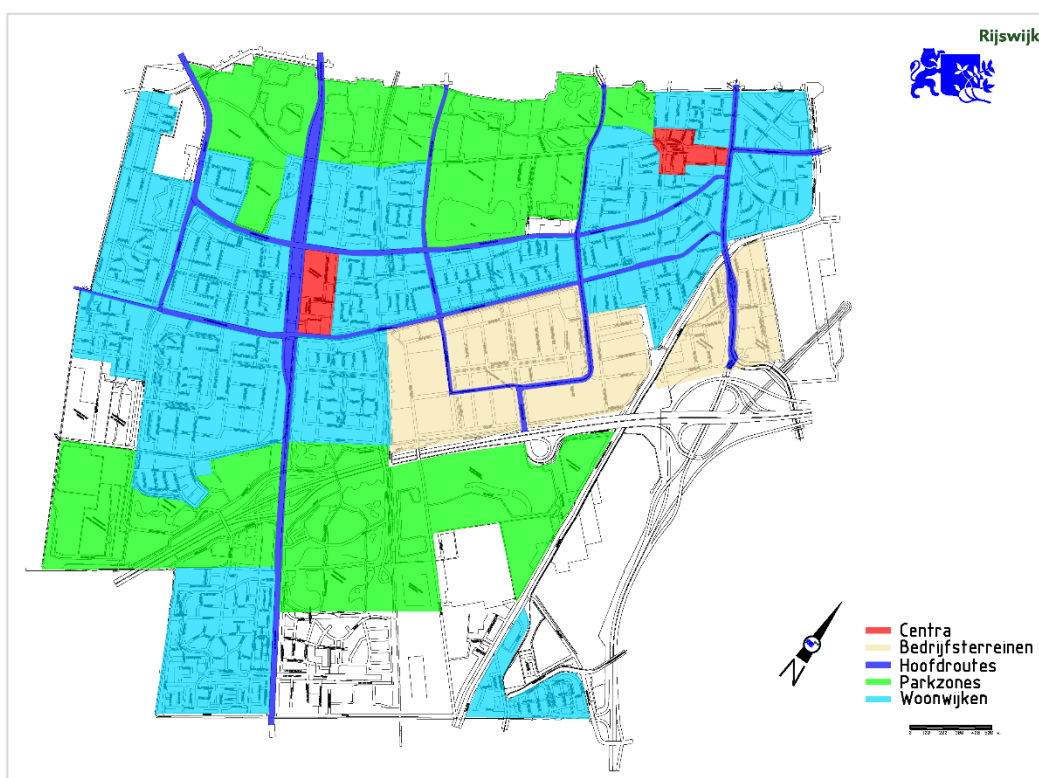
Inrichting en beheer van de openbare ruimte in Rijswijk worden afgestemd op de functie en ligging van het gebied. Daarbij worden de volgende structuurelementen gehanteerd, zie figuur op volgende pagina:



- De **centra** hebben als primaire functies detailhandel en horeca: winkelen, verblijven en ontmoeten. In de centra past een hogere kwaliteit van de openbare ruimte: attractief en uitnodigend met een goede uitstraling. Er is hier in beperkte mate ruimte voor groen: incidentele grote bomen, hagen of plantenbakken en gevelgroen. Inrichting en materiaalgebruik zijn afgestemd op het representatieve karakter en de hogere gebruiksdruk;
- Rijswijk heeft een duidelijke structuur van **hoofdwegen** die de gemeente ontsluit en de wijken met elkaar verbindt. Primaire functies zijn vervoer en verkeer, bereikbaarheid en doorstroming. Het groen in deze hoofdstructuur draagt bij aan de ruimtelijke oriëntatie en is van groot belang voor de biodiversiteit en het met elkaar verbinden van groengebieden. Langs deze hoofdroutes zijn vaak grote en volwassen bomen aanwezig. Veelal in combinatie met kruidenrijk of beplanting in de onderbegroeiing;
- De **woongebieden** beslaan het grootste deel van de openbare ruimte in de gemeente. Naast de gebieden waar de woon- en verblijfsfuncties voorop staan, zoals woonerven, pleintjes, buurtparken, groengebiedjes en speelplekken speelt ook de verkeersfunctie een rol op de straten en voor het parkeren. Primaire functies van het groen zijn aankleding van de omgeving, groene uitstraling en spelen, wandelen (ommetje of bijvoorbeeld de hond uitlaten), beleving van de seizoenen, klimaatrobuuste inrichting en afscherming van bijvoorbeeld wegen. Het

groen speelt een belangrijke rol bij tegengaan van effecten van klimaatverandering. Het groen dient fysiek en sociaal veilig te zijn;

- **De parkzones** met stadsparken en landgoederen vormen in Rijswijk grote groene buffergebieden aan de rand van de stad. De landgoederen met een meer cultuurhistorisch karakter en de stadsparken met deels intensief gebruik. Robuuste groene elementen, met veel bosplantsoen en kruidenrijk gras;
- **Bedrijventerreinen** bestaan uit grotere en kleinere gebieden met industrie, (groot)handelsbedrijven, showrooms en/of kantoren. Functioneel groen in het teken van werken en bereikbaarheid voor nijverheid, handel en zakelijke dienstverlening. Voldoende veilig, overzichtelijk en robuust ingericht, met benutten van de potenties voor ecologisch beheer.



Het groenbeheerplan geeft een nadere beschrijving en detaillering van de ruimtelijke en functionele indeling voor het groenbeheer. Deze indeling wordt geactualiseerd voor de nieuw ontwikkelde gebieden. In de komende tijd kan, bijvoorbeeld via het op te stellen IBOR plan, gedifferentieerd worden in kwaliteitsniveaus per structuurelement.

3.3 RijswijkBuiten

RijswijkBuiten is een nieuwbouwwijk in aanbouw ten zuiden van de A4. De wijk verrijst in delen van de oude buurten Sion, 't Haantje en Pasgeld. De straten krijgen een regelmatige, groene beplanting die past in de landelijke omgeving. In deze wijk is geëxperimenteerd met materiaalgebruik en beplantingskeuzes. Dit vergt in sommige gevallen een ander (intensiever) onderhoudsregime. Deze keuze wijkt af van de overige wijken en maakt het niet overal mogelijk om regulier onderhoud op een conventionele wijze uit te voeren.

Groen in RijswijkBuiten

Met dit beheerplan hebben we gekozen om het groen in RijswijkBuiten te onderhouden op hetzelfde niveau als de overige wijken. Deze keuze komt voornamelijk voort uit het gelijkheidsbeginsel wat we willen toepassen en is daarnaast gevoed door de economische situatie waar we ons als gemeente momenteel in bevinden.

Gevolgen voor RijswijkBuiten

Wij verwachten dat we – met een onderhoudsniveau op beeldkwaliteit B – het groen grotendeels kunnen onderhouden. Wel blijven er diverse locaties die we geleidelijk moeten voorzien van andere beplanting. Wij maken deze locaties inzichtelijk en werken een meerjaren onderhoudsplan uit om deze actie uit te voeren. Alvorens we de beplanting daadwerkelijk aanpassen gaan wij in gesprek met de bewoners. Wij zullen met hen in gesprek gaan over de mogelijkheden om de beplanting te behouden in de vorm van zelfwerkzaamheid.

Bij een onderhoudsniveau lager dan beeldkwaliteit B neemt het aantal plantvakken dat omgevormd exponentieel toe. Op veel locaties zal de beplanting overwoekerd worden door onkruid en onvoldoende onderhouden worden, waardoor deze af zal sterven.



Onkruidbestrijding op de verharding

In RijswijkBuiten zijn afwijkende keuzes gemaakt qua verharding. Op veel plekken is een halfverharding of een openverharding toegepast zoals steppingstones naar de woningen, in plaats van een trottoir, en waterdoorlatende verharding op parkeerplaatsen. De gedachte van dergelijke verharding is dat groen (gras) mag groeien tussen de voegen. Het onderhoud van deze afwijkende verharding wordt gedaan volgens het principe van onkruidbestrijding op verharding. We onderhouden de steppingstones door deze locaties met de hand te maaien. We evalueren deze onderhoudsvorm eind 2020.



Het onderhoud van de waterdoorlatende verharding op parkeerplaatsen is anders dan op de overige verharding. Ook accepteren we op de parkeerplaatsen meer groen in de verharding, dan op een trottoir. De gemaakte keuzes dragen bij aan de klimaatdoelstelling en zijn ontworpen om begroeiing plaats te laten vinden. Deze parkeerplaatsen worden op een andere manier onderhouden en op een andere manier meegenomen in ons bestek. We hanteren hier alleen het aspect hoogte van de begroeiing en conformeren dit aan de eisen zoals gesteld aan beeldkwaliteit B. Hiervoor geldt per 100 m² maximaal 20 stuks onkruid hoger dan 20 cm. We passen geen handmaaien toe omdat er een reële kans op schade aan auto's is. We beheersen de groei van het gras door sproeien met heet water.

Actiepunten:

- *Inzichtelijk maken welke locaties omgevormd moeten worden naar passende beplanting en opstellen van een meerjarenactieplan;*
- *Evalueren van het maaibeheer op stepping stones eind 2020.*

3.4 Relatie met andere beheerdisciplines



Integraal beheer

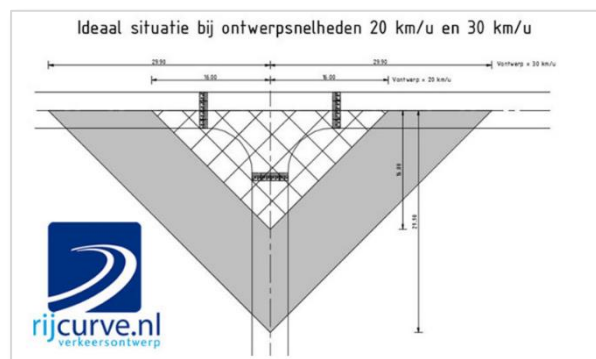
- Integraal aanpakken van de fysieke leefomgeving. In het op te stellen IBOR plan (integraal beheer openbare ruimte) worden voor alle assets samenhangende en integrale afwegingen gemaakt voor het gewenste kwaliteitsniveau. De voorstellen vanuit dit groenbeheerplan worden daarin geïntegreerd. Keuzes in het IBOR plan worden geëffectueerd in onderliggende beheerplannen, waaronder het groenbeheerplan.

Verkeer

- Vanwege de verkeersveiligheid dienen de 'uitzichtdriehoeken' vrijgehouden te worden. Dat zijn de driehoekige gebieden tussen de twee poten van een kruispunt waarin geen objecten staan die het uitzicht op de kruisende wegen benemen. Ook bij zijwegen is goed zicht belangrijk. Hier dient rekening mee gehouden te worden bij de aanplant en het beheer van de berm en groen. In deze zone mogen wel bomen of andere 'smalle objecten' staan. De tabel en de figuur op de volgende pagina geven de uitgangspunten voor de maatvoering van deze zichthoeken in de ideale situatie;
- De vrije doorrijhoogte van wegen en fietspaden moet geborgd worden. De vrije doorrijhoogte bij fietspaden is 2,45 meter en bij strooiroutes 3,00 meter;
- Overhangende vegetatie is ongewenst. Geen hoge planten die de verkeersveiligheid belemmeren. Verkeersborden moeten altijd leesbaar blijven.

De maatvoering van zichthoeken in de ideale situatie is afhankelijk van de gereden snelheid: de totale remweg is de som van de reactietijd en de vertragingstijd. Bij een snelheid van 30 km/uur, is op 29,9 meter van de kruising zicht op verkeer van links en rechts gewenst.

Uitgangspunten:	
Reactietijd	1,5 sec
Vertraging	2 m/sec ²
Snelheid (km/u)	Stopzicht (m)
10	6,1
15	10,6
30	29,9
50	69,1
60	94,4



Spelen

- Op speelplaatsen zorgen we ervoor dat we de bereikbaarheid garanderen en dat de toestellen te gebruiken zijn. We maaien met de hand bij om onkruid – zoals brandnetels – zoveel mogelijk te beheersen;
- Op locaties die ingericht zijn voor natuurlijk spelen worden de groene objecten onderhouden vanuit het groenbudget. De speelelementen en -toestellen worden onderhouden vanuit het budget spelen.

Hondenbeleid

- We richten specifieke groenzones in om te voldoen aan de wensen van de hondenbezitters. Op deze locaties prevaleert deze doelgroep honden boven de reguliere groeninrichting;
- Een nieuwe hondenkaart (met aanlijnplicht, verbodsgebieden en losloopegebieden) is in de maak. Vaststelling volgt op korte termijn via de APV. Natuur en honden zijn vaak strijdige functies. Daarom zal de hondenkaart voor een aantal gebieden de komende jaren opnieuw tegen het licht worden gehouden.

Ganzenbeheer

- In 2017 is het ganzenbeheerplan vastgesteld en vanaf 2018 in uitvoering gebracht. In het evaluatierapport van 2019 staan aanbevelingen voor landschappelijke ingrepen in het Wilhelminapark om de ganzenpopulatie rondom de zwembijver te verplaatsen;
- De aanbevelingen hebben een raakvlak met het groenbeheer, zo wordt er bijvoorbeeld een ander grasmengsel voorgesteld. De eventuele aanpassingen in het groen worden met de groenbeheerder besproken en opgenomen in het onderhoud.

Oevers

- Bestaande beschoeiende oevers worden waar mogelijk geleidelijk aan omgevormd naar natuurvriendelijke oevers. De keuze voor dergelijke omvormingen op het moment van veroudering van de bestaande beschoeiing wordt gemaakt in het beheerplan oevers. Het beheerplan groen richt zich op het onderhoud van bestaande natuurvriendelijke oevers.

Sportvelden

- Vallen buiten het kader van dit beheerplan.

Grondzaken en gebiedsontwikkeling

- Braakliggende terreinen worden in afwachting van herontwikkeling beheerd als tijdelijke natuur: kruidrijk gras. Dit wordt periodiek gemaaid, waarbij het maaisel wordt afgevoerd;
- Illegaal in gebruik genomen groen en snippergroenbeleid vallen buiten het kader van dit beheerplan.

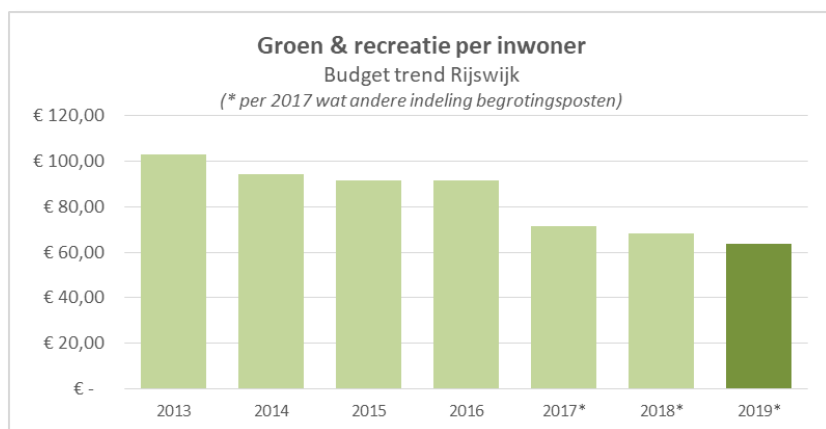
3.5

Terugblik afgelopen periode



Het onderhoud van openbaar groen wordt uitgevoerd door de eigen personeel en de DSW (sociale werkvoorziening). De DSW voert het groenonderhoud uit in de meeste wijken en het centrum van Rijswijk. De eigen dienst voert het groenonderhoud uit in enkele wijken, parken en landgoederen aan de buitenrand van de gemeente. De eigen dienst verzorgt ook het afhandelen van klachten en meldingen in de hele gemeente. Een aantal 'bulk' werkzaamheden zoals maaien van gazons en kruidrijk gras, onkruidbestrijding op verharding en maaien en schonen van watergangen is uitbesteed aan aannemers.

De afgelopen jaren is er voor groen aanzienlijk minder budget beschikbaar gesteld. Het bedrag per inwoner voor openbaar groen en recreatie op de gemeentebegroting is ten opzichte van 2015 met 30% gedaald.



Afgelopen jaren heeft er op een aantal onderdelen geen structureel onderhoud plaatsgevonden:

- Boombeheer: bestek voor snoeien van bomen is teruggetrokken. Er is momenteel al enkele jaren geen onderhoudsbestek voor bomen. Onderhoud wordt ad hoc en op basis van meldingen en eigen bevindingen uitgevoerd;
- Maaien: voor het kruidenrijk gras is een omslag gemaakt van klepelen naar maaien en afvoeren. In 2019 is vanwege budgettaire redenen een deel van dit maaiwerk niet uitgevoerd. Hierdoor is een slordig en onverzorgd beeld ontstaan;
- Op onkruidbestrijding op verharding is de afgelopen periode enerzijds bezuinigd, anderzijds is er voor 2019 ook een eenmalige verhoging van het budget toegekend tot ongeveer het oude niveau;
- Het aantal klachten en meldingen over het groen bedraagt circa 2.500 in 2018;
- In de afgelopen jaren zijn nieuwe wijken als RijswijkBuiten, Villapark Eikelenburgh en Sion ontwikkeld en in beheer genomen. Het areaal te onderhoud groen is daarmee toegenomen.

Maaibeheer in plaats van klepelen

Afgelopen jaar is in Rijswijk de omslag gemaakt van ruig onderhoud van gras (klepelen), naar meer natuurvriendelijk maaibeheer (rechts). Bij klepelen wordt het gras niet gemaaid, maar kapot geslagen, versnipperd en gekneusd tot pulp. Deze grasresten worden in het gebied achtergelaten en niet afgeruimd. Klepelen is snel en goedkoop. Maar nadelen zijn de deken van grasulp, het ruige beeld en de negatieve gevolgen door de biodiversiteit. Door het klepelen ontstaat er direct na de ronde een dikke deken van grasulp (foto links). Dit kleurt na verloop van tijd bruin. Na enkele weken groeien grassen en wortelonkruiden (brandnetel, akkerdistel, fluitenkruid enzovoorts) door de bruine deken van grasulp. In combinatie met het aanwezige zwerfafval (plastic, papier en blik) dat eveneens versnipperd achterblijft, levert dit een ruig en onverzorgd beeld op.

Klepelen vernietigt de in het gras aanwezige dieren (zoals rupsen, kikkers, salamanders), maar ook de eieren en poppen van insecten. De deken van rottend maaisel stimuleert minder wenselijke ruigtekruiden en verhindert juist het kiemen van aantrekkelijke bloemen. Doordat het maaisel versnipperd is komen de voedingsstoffen zeer snel terug in de bodem. Hierdoor worden snelgroeiende kruiden zoals akkerdistel, brandnetel, ridderszuring en fluitenkruid bevorderd en delven andere (meer aantrekkelijke) soorten het onderspit in de concurrentiestrijd. Dit effect wordt verder versterkt doordat wortelonkruiden niet vanuit zaad hoeven te kiemen, maar zich vanuit de al in de bodem aanwezige wortels kunnen ontwikkelen en dus een aanzienlijke voorsprong hebben in hun groei. Geklepelde graslanden zijn vaak makkelijk te herkennen aan de soortenarme vegetatie met haarden van brandnetels, fluitenkruid, gewone berenklauw, glanshaver en akkerdistel. Voor een soortenrijk grasland is het van belang consequent het maaisel af te ruimen, wat uiteindelijk zal leiden tot beperkte onderhoudskosten, een aantrekkelijker beeld en een hogere biodiversiteit (foto rechts).



4 Kwaliteit en kwantiteit van het groen

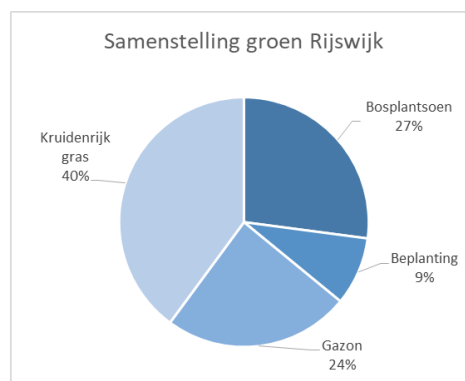
Om het groen goed te kunnen beheren is het allereerst van belang om inzicht te hebben in wat het te beheren areaal is. Dit hoofdstuk geeft inzicht in hoeveel groen er is en wat de kwaliteit is. Vervolgens wordt dit nader geduid voor de verschillende typen groen.

4.1 Areaal, de hoeveelheid groen



De gemeente Rijswijk beschikt over ruim 308 hectare groen en 30.800 bomen. Het areaal openbaar groen is vastgelegd in het gemeentelijk beheersysteem en grotendeels in beeld, zoals de recente nieuwbouwwijken. Het grootste deel van het areaal bestaat uit gras (40% kruidenrijk gras en 24% gazon). Daarnaast bestaat ruim 25% van het areaal uit bosplantsoen en bijna 10% uit heesters en hagen. In de stedelijke woonomgeving is een redelijk hoeveelheid groen aanwezig, maar het grootste areaal is aanwezig in de landgoederen aan de noordrand en parken aan de zuidrand van de stad. Dat is gevisualiseerd op de kaart op de volgende pagina. De onderstaande tabel en figuur geven een beeld van de samenstelling van het areaal.

Samenstelling groen	areaal	eenh.
Bomen	30.800	st
Bosplantsoen	836.100	m²
Beplanting		
Hagen	12.600	m²
Heesters	249.200	m²
Bodembedekkers	8.500	m²
Struikrozen	2.300	m²
Sierbeplanting	500	m²
Gras		
Gazon	745.900	m²
Kruidenrijk gras	1.231.400	m²
Totaal openbaar groen	3.086.500	m²

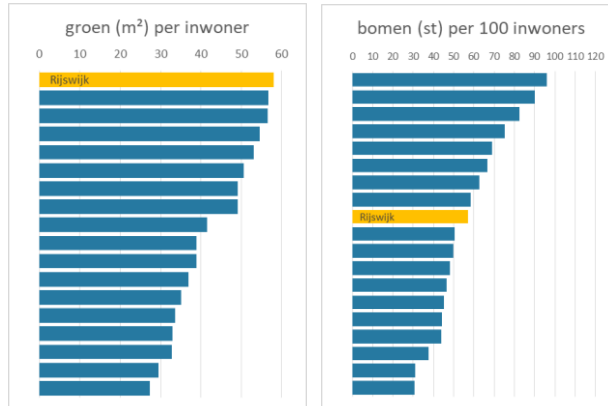


Naast het groen is er nog ruim 129 hectare water aanwezig en ruim 250 hectare verharding.

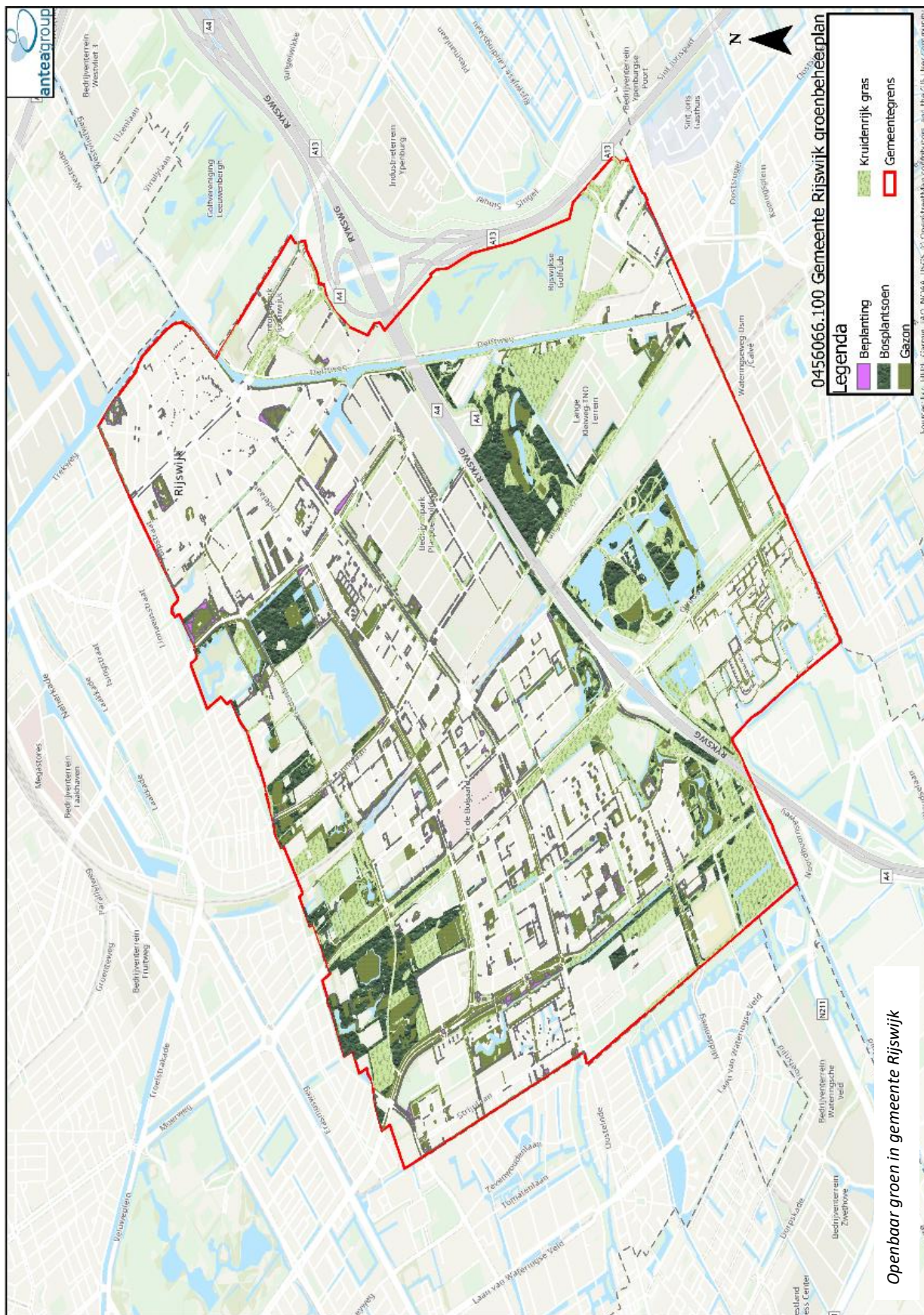
4.2 Benchmark areaal



Op basis van de Benchmark Beheer Openbare Ruimte van Antea Group draagt het gemiddelde areaal openbaar groen in Nederland 43 m² per inwoner. Rijswijk wordt daarbij vergeleken met een groep andere gemeenten in dezelfde grootteklasse. Rijswijk heeft – ondanks een sterk stedelijk karakter, maar dankzij de parken en landgoederen – met 58 m² per inwoner meer openbaar groen dan de andere gemeenten in deze benchmark.



Rijswijk zit met 57 bomen per 100 inwoners precies op het gemiddelde van deze benchmarkgroep.



4.3 Kwaliteit van het groen



Beeldkwaliteit

De kwaliteit van het groen kan beoordeeld worden met behulp van de landelijke CROW¹ systematiek voor beeldkwaliteit. Kenmerkend is het gebruik van beelden/foto's met normen om de kwaliteit van de openbare ruimte te meten en te beschrijven. Deze beeldmeetlatten met foto's, beschrijvingen en prestatie-eisen maken het mogelijk om inzichtelijk te communiceren met bestuurders, bewoners en uitvoerders van het onderhoud. De landelijke standaard voor beeldkwaliteitsniveaus is opgenomen in de Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018. Hieronder een algemene beschrijving van de kwaliteitsniveaus (A+ tot en met D) en enkele voorbeelden van beeldmeetlatten.

Niveau	Omschrijving	Toelichting
A+	Zeer hoog	uitstekend onderhoud, zeer schoon
A	Hoog	goed onderhoud, bijna niets aan te merken, schoon
B	Basis	voldoende onderhoud, wat aan te merken, matig
C	Laag	sober tot voldoende, wat achterstand, vuil
D	Zeer laag	onvoldoende, flinke achterstanden, zeer vuil

A+	A	B	C	D
Er is geen beplanting beschadigd.	Er is weinig beplanting beschadigd.	Er is in beperkte mate beplanting beschadigd.	Er is redelijk veel beplanting beschadigd.	Er is veel beplanting beschadigd.
beschadigd oppervlak 0% per 100m ²	beschadigd oppervlak ≤ 5% per 100m ²	beschadigd oppervlak ≤ 10% per 100m ²	beschadigd oppervlak ≤ 25% per 100m ²	beschadigd oppervlak > 25% per 100m ²

A+	A	B	C	D
Er is geen kaal oppervlak.	Er is weinig kaal oppervlak.	Er is in beperkte mate kaal oppervlak.	Er is redelijk veel kaal oppervlak.	Er is veel kaal oppervlak.
kaal oppervlak 0% per 100m ²	kaal oppervlak ≤ 5% per 100m ²	kaal oppervlak ≤ 10% per 100m ²	kaal oppervlak ≤ 25% per 100m ²	kaal oppervlak > 25% per 100m ²

¹ CROW is een landelijk kennisinstituut voor infrastructuur, openbare ruimte, verkeer en vervoer, aanbesteden en contracteren.

A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen grof zwerfafval.	Er ligt weinig grof zwerfafval.	Er ligt in beperkte mate grof zwerfafval.	Er ligt redelijk veel grof zwerfafval.	Er ligt veel grof zwerfafval.
zwerfafval grof (>10 cm)	zwerfafval grof (>10 cm)	zwerfafval grof (>10 cm)	zwerfafval grof (>10 cm)	zwerfafval grof (>10 cm)
0 stuks per 100m ²	≤ 3 stuks per 100m ²	≤ 10 stuks per 100m ²	≤ 25 stuks per 100m ²	> 25 stuks per 100m ²

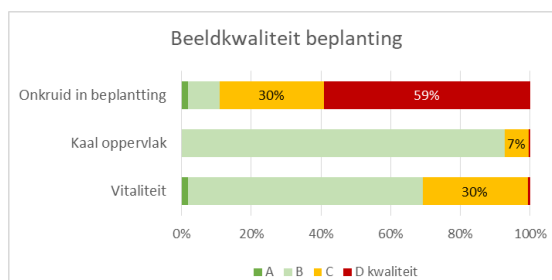
Algemene indruk

In september heeft een veldbezoek door Antea Group plaatsgevonden. Dat geeft het beeld dat het groen in en rond de centrumgebieden op een vrij hoge (A) kwaliteit wordt onderhouden. De samenstelling van het groen kent hier ook meer sierwaarde, hangbakken etc. Boomspiegels zijn hier en daar ingericht met planten. Doorgaande (fiets)routes zijn goed onderhouden. Weinig overhangende takken, en wegen en paden zijn vrij van begroeiing. Wel is zichtbaar dat het extensieve kruidrijke gras in de middenberm van hoofdroutes beperkt tot niet gemaaid is.

Opvallend is dat niet alle gebieden van Rijswijk dezelfde uitstraling van onderhoud hebben. Nieuwe buurten zien er strak en schoon uit, terwijl bijvoorbeeld de buurten rondom het station een lagere beeldkwaliteit hebben. In de wijken lijken er soms 'vergeten' stukken groen aanwezig tussen de flats, met beplanting van lage kwaliteit, met hoog woekerend onkruid en gazons met meer zwerfafval. Met enige regelmaat zijn er gaten in de beplanting zichtbaar.

In de zomer van 2019 is door de eigen medewerkers een meting uitgevoerd naar de (beeld)kwaliteit van het groen. In totaal zijn ruim 2.500 beplantingsvakken beoordeeld. Uit deze inspectie blijkt dat:

- De *vitaliteit* van de beplanting voor bijna 70% voldoet aan een B kwaliteit;
- Het merendeel van de plantvakken is *gesloten*, slechts 7% heeft zoveel gaten in de beplanting ('kaal oppervlak') dat er een C kwaliteit is.;
- Vooral met betrekking tot *onkruid in beplanting* is er sprake van een groot aandeel D kwaliteit. Dit betekent dat een groot gedeelte van de beplantingsvakken bedekt is met onkruid en/of dat het onkruid zo lang is dat het boven het plantvak uitsteekt.



De zeer lage scores voor onkruid in groen komen niet overeen met de aanzienlijk betere scores voor de geslotenheid van het vak. Verwacht zou mogen worden dat onkruid vooral aanwezig is waar het door gaten in de beplanting kan groeien. De scores van 'kaal oppervlak' en 'onkruid in groen' vertonen daarmee geen consistent beeld.

4.4 Omvang en kwaliteit per type groen

4.4.1 Bomen



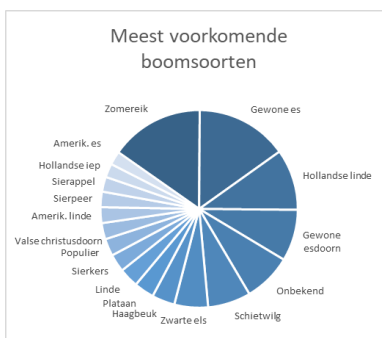
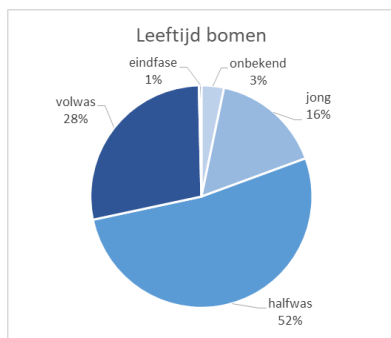
Omschrijving: Een houtachtige plant met een groot wortelgestel, een stevige houtige stam, die zich op enige hoogte boven de grond vertakt en een kroon (of kruin).²

- **Straat- en laanboom:** dit omvat bomen in een of meerdere rijen langs wegen of straten, met een min of meer regelmatige plantafstand. Maar ook alleenstaande (solitaire) bomen, bomen in groepen en bomen in bosplantsoen.

Bijzondere boomvormen zijn:

- **Lei- en vormbomen:** die in een vorm gesnoeid / gebonden worden om een bijzonder beeld (scherm of dak) te bereiken;
- **Knotbomen:** waarvan regelmatig de kroon wordt teruggezet om hergroei te stimuleren. Tegenwoordig vanuit landschappelijk en cultuurhistorisch belang;
- **Gekandelaberde bomen:** waarvan takken sterk zijn ingekort in de vorm van een kandelaar. Soms toegepast wanneer de boom eigenlijk te groot is voor de locatie.

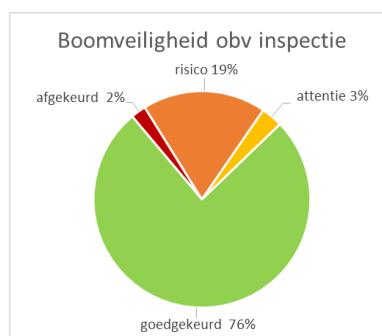
Hoeveelheid: Het overgrote deel van de Rijswijkse bomen betreft straat- en laanbomen. Ongeveer 4% is knotbomen, 1% vorm- of leibomen en 4% vrij uitgroeiende (park)boom. Het bomenbestand is relatief jong: ongeveer twee derde van de bomen is jong tot halfwas en slechts een gering percentage zit in de eindfase. Het bomenbestand omvat meer dan 150 boomsoorten, waarvan de meeste met een zeer klein areaal. De zomereik, es, Hollandse linde en esdoorn vormen gezamenlijk een derde van het aantal bomen.



Het areaalbeheer is niet geheel actueel, betrouwbaar en compleet. Aanlegjaren of leeftijden van bomen zijn niet bekend. Van ongeveer 6% van de bomen is de soortnaam niet vastgelegd.

² De wet kent geen eenduidige definitie van een boom. De Model Boomverordening noemt een overblijvend houtig gewas met een dwarsdoorsnede van de stam van minimaal 10 cm op een hoogte van 1,30 m boven het maaiveld.

Kwaliteit: De bomen in Rijswijk worden (conform wettelijke verplichting) periodiek geïnspecteerd op veiligheid. De figuur geeft de resultaten van de boomveiligheidsinspectie aan. Niet van alle bomen zijn inspectiegegevens beschikbaar. Het overgrote deel van de geïnspecteerde bomen voldoet aan de veiligheidseisen. In totaal vergt 21% (een vijfde) van de bomen bijzondere aandacht mbt veiligheid. Meestal gaat het hierbij om risicobomen, waar (urgent) snoeimaatregelen genomen moeten worden. Een klein aantal bomen (2%) is afgekeurd (niet voldoende veilig) en voor 1% is een advies gegeven om de boom te kappen. Onduidelijk is of deze adviezen ook zijn uitgevoerd.



Er is sprake van achterstallig boomonderhoud, omdat bij 30% van de goedgekeurde bomen er toch veiligheidssnoei geadviseerd wordt. Over het totale bomenbestand gaat het om ruim 9.700 bomen waar veiligheidssnoei nodig is en nog eens 3.600 bomen waar onderhoudssnoei aanbevolen wordt. In totaal ca 40% van het aantal bomen. Opvallend is dat er in het bestand met inspectiegegevens 375 afgekeurde bomen met een inspectiedatum van voor 2017 zijn opgenomen. Momenteel wordt aan deze afgekeurde bomen het benodigde onderhoud/kap hiervan uitgevoerd.

Actiepunten:

- *Uitvoeren van eventuele achterstallige acties met betrekking tot boomveiligheid en actualiseren van de registratie.*

4.4.2 Bosplantsoen



Omschrijving: Gemengde inheemse houtige beplanting met een gelaagde structuur waarin boomvormers kunnen voorkomen. Een eventuele kruidenlaag is spontaan ontstaan en met beheermaatregelen te stimuleren.

Hoeveelheid: In Rijswijk is ruim 83,6 hectare bosplantsoen aanwezig. Dit is ca. 27% van het totale groenareaal. Veruit het grootste deel van het bosplantsoen (76 hectare) is gelegen in de parken en landgoederenzone.

Kwaliteit: Voor het bosplantsoen zijn geen kwaliteitsmetingen uitgevoerd. Wel is duidelijk dat het bosplantsoen in de stadsparken en landgoederenzone groot onderhoud nodig heeft: dunnen, ruimte maken in de beplanting en andere gerichte onderhoudsmaatregelen om de gewenste natuurontwikkeling en het gewenste recreatief aantrekkelijke eindbeeld te stimuleren.

4.4.3 Heesters



Omschrijving: Heesters zijn meerjarige beplanting met gesloten beplantingstypen, die op veel plaatsen in de stad een neutrale, veelal groene, beplanting vormen. Hiermee bieden ze eenduidigheid in de groenstructuur en dragen ze bij aan een rustig beeld van de openbare ruimte.

Hoeveelheid: Rijswijk heeft ongeveer 25 hectare heesters, dat staat gelijk aan ongeveer 8% van het totale groenareaal in de gemeente.

Kwaliteit: Uit de uitgebreide meting van beeldkwaliteit van de beplanting komt naar voren dat de vitaliteit van de heesters redelijk tot goed is en er sprake is van weinig gaten in

de beplanting. Onkruid in de beplanting scoort een zeer lage D kwaliteit.

4.4.4 Hagen



Omschrijving: Een gesloten lijnvormige of blokvormige beplanting van rijen waarvan de hoogte, lengte en breedte in stand worden gehouden.

Hoeveelheid: De gemeente Rijswijk heeft ongeveer 1,26 hectare hagen, dit is minder dan 1% van het totale groenareaal.

Kwaliteit: Uit de meting van beeldkwaliteit van de beplanting komt naar voren dat de vitaliteit van de hagen redelijk tot goed is en er sprake is van weinig gaten in de hagen. Onkruid in de haagvoet scoort een zeer lage D kwaliteit.

4.4.5 Vaste planten



Omschrijving: Vaste planten betreft beplanting die jaarlijks bovengronds afsterft en het daarop volgende voorjaar weer uitloopt. Deze beplanting heeft een voornamelijk esthetische functie: sierwaarde.

Hoeveelheid: Het percentage vaste planten in Rijswijk is zeer gering, met minder dan 1% van het totale groenareaal.

Kwaliteit: De huidige kwaliteit van de vaste planten komt overeen met die van de heesters, met zeer veel onkruid ofwel een D kwaliteit.

4.4.6 Gazon



Omschrijving: Kort gemaaid gras met een uniform gras-mengsel zonder kruidengroei. Functionaliteit en sierwaarde staan bij gazon voorop.

Hoeveelheid: Rijswijk beschikt over ongeveer 75 hectare gazon, ongeveer 24% van het totale groenareaal binnen de gemeente.

Kwaliteit: De huidige kwaliteit van het gras is niet gemeten of onderzocht.

4.4.7 Kruidenrijk gras



Omschrijving: Kruidenrijk grasland is een grasland waar door een lage maaifrequenties en verarming van de grond, kruidenrijke vegetatie wordt gestimuleerd. Kruidenrijk grasland heeft een mix van verschillende soorten kruiden en heeft veelal een natuurlijke / ecologische functie.

Hoeveelheid: Er ligt ongeveer 123 hectare aan kruidenrijk gras in de gemeente Rijswijk. Dit betreft ongeveer 40% van het totale groenareaal.

Kwaliteit: De huidige kwaliteit van het kruidenrijk gras is onvoldoende. In het verleden is de gemeente overgestapt van klepelen, naar maaien en afvoeren. Echter het benodigde

maaien is op grote delen van het areaal niet of nauwelijks uitgevoerd.

4.4.8 Sloten, singels en oevers



Omschrijving: Watergangen dienen voor de waterberging en aan- en afvoer van water. In het centrum spreken we van singels. Kenmerkend voor singels zijn een brede watergang, met een cultuurlijke inrichting. Dit omvat een beschoeide oever en een (breed) talud van gazon, vaak aansluitend op de verharding. De sloten zijn smaller van profiel.

Hoeveelheid: In Rijswijk is ongeveer 130 hectare water aanwezig. Hiervan is ongeveer 64 hectare in beheer bij de gemeente, 43 hectare bij het Hoogheemraadschap en de overige 24 hectare bij particulieren. In het slotenbestek is bijna 25 hectare opgenomen, met een oeverlengte van 110 km. Daarnaast is bijna 1 hectare helofytenfilter / rietbeheer en

bijna 18 hectare natuurvriendelijke oevers opgenomen in het slotenbestek.

Kwaliteit: niet gemeten of onderzocht.

4.4.9 Onkruid op verharding



Omschrijving: Ongewenste vegetatie op verharding, inclusief kruidachtige en houtachtig zaailingen, met uitzondering van mos- en algenbegroeiing, dood of behandeld onkruid en resten van planten.

Hoeveelheid: Binnen de gemeente Rijswijk ligt er ongeveer 250 hectare aan asfalt- en elementenverharding. Het overgrote deel, circa 172 hectare betreft elementenverharding. Het areaal half verharding is niet eenduidig in beeld. De samenstelling van de verharding in Rijswijk naar type materiaal is niet eenduidig in beeld.

Kwaliteit: Voor onkruid op verharding zijn geen meetgegevens beschikbaar, maar de algemene indruk is redelijk. Het beeld voldoet niet overal aan het gewenste niveau B. Verharding langs flats voor ouderen wordt goed onderhouden, hier is nauwelijks tot geen onkruid geconstateerd. Maar er zijn ook plekken waar veel onkruid op verharding aanwezig is, bijvoorbeeld in zijstraten van winkelstraten, tussen flats en dergelijke. Op verschillende plekken zijn aanzienlijke concentraties van onkruid op verharding aanwezig langs randen, obstakels en dergelijke. De kwaliteit is dan D (zeer laag).

5 Beheer en onderhoud van het openbaar groen

In dit hoofdstuk omschrijven we hoe de gemeente Rijswijk het openbaar groen onderhoudt. We geven aan hoe we de ambities van de gemeente vertalen naar de fysieke onderhoudsmaatregelen. We beschrijven per beheerelement de verschillende maatregelen die leiden tot het gewenste doel. We geven aan hoe we omgaan met inventarisatie en areaalwijzigingen, inspectie en monitoring.

5.1 Beheer en onderhoud



Voor een langdurige instandhouding en invulling van functies moet het groen op gepaste wijze beheerd worden. Beheer betreft alle activiteiten die ondernomen worden om het bestaande groen in stand te houden, inclusief vervanging aan het einde van de levensduur. We maken onderscheid in:

- **Dagelijks onderhoud:** alle maatregelen die jaarlijks één of meerdere keren worden uitgevoerd op een groenobject. Dit omvat verzorgend onderhoud als zwerfafval verwijderen / papier prikken, onkruid beheersen (schoffelen). Maar ook technisch onderhoud zoals het maaien van gras, scheren van hagen, verwijderen van overhangende takken of stamopschot enzovoorts. Ook het serviceonderhoud en afhandelen van klachten en meldingen is een belangrijk aspect van dagelijks onderhoud;
- **Groot onderhoud:** periodiek onderhoud dat met een cyclus van meerdere jaren wordt uitgevoerd om het groen te begeleiden in de ontwikkeling en duurzaam en vitaal in stand te houden. Bijvoorbeeld snoeien van bomen, snoeien of terugzetten van heesters, dunnen van bosplantsoen, inboeten van beplantingen, herstel van gazons en dergelijke;
- **Vervanging:** het 1 op 1 vervangen van groen aan het einde van de levensduur.

Onderhoud

Met de uitvoering van onderhoud voldoet de gemeente aan de zorgplicht en dragen we bij aan een veilige openbare ruimte. Dagelijks en groot onderhoud behoren op de begroting tot de exploitatie. Vervangingen worden gerekend tot de investeringen en dienen dan geactiveerd te worden. Deze maatregeltypen beïnvloeden elkaar onderling. Wanneer onkruid teveel kansen krijgt, zal de technische staat van het groen eronder lijden. Wanneer er gaten in de beplanting komen krijgt het onkruid meer ruimte om te groeien. Indien het technische onderhoud niet voldoende wordt uitgevoerd, is voortijdige vervanging nodig.

Beeldkwaliteit of frequentie

Er zijn twee standaardmethoden voor de aansturing van het onderhoud: op basis van beeldkwaliteit (zichtbaar resultaat) en op basis van frequentie (inspanning):

- **Frequentie:** de klassieke methode van aansturing van het onderhoud is op basis van frequentie. De opdrachtgever bepaalt hoe vaak een onderhoudsronde nodig is. Voordeel hiervan is de systematische en planmatige aanpak van het onderhoud, in vaste en voorspelbare rondes. Nadeel is dat er nauwelijks wordt ingespeeld op variabele omstandigheden die van invloed zijn op de groei van het groen. Bijvoorbeeld weersinvloeden voor het groeien van onkruid, of maaien van gras, of gebruiksdruk voor de hoeveelheid zwerfafval en dergelijke.
- **Beeldkwaliteit:** hierbij wordt het onderhoud uitgevoerd op basis van een afgesproken kwaliteitsniveau. CROW heeft hiervoor ambitiesniveaus en beeldmeetlatten ontwikkeld. Zie paragraaf 4.3 Bij onderhoud op beeldkwaliteit wordt vooraf bepaald welke ambitie geldt voor welk deelgebied. Het onderhoud wordt vervolgens uitgevoerd waar dat nodig is zodra de ondergrens van de vastgelegde ambitie wordt bereikt. Hiermee wordt flexibel gewerkt, onderhoud waar het nodig is.

Op dit moment stuurt Rijswijk het onderhoud overwegend aan op frequentie. Onkruid op verharding wordt aangestuurd op basis van beeldkwaliteit.

Actiepunt:

- *Komende twee jaar onderzoeken we welke wijze van aansturing van het onderhoud het beste resultaat geeft in Rijswijk.*

Vervanging

Groen is levend materiaal, met een eindige levensduur. Aan het einde van de (technische) levensduur wordt het groen vervangen. Dit omvat het volledig 1 op 1 vernieuwen van het bestaande groen.

Als basis voor de langjarig gemiddeld te verwachten vervangingsopgave wordt gerekend met een gemiddelde levensduur van het groen. De vervangingstermijn van groen wordt veelal afgestemd op het vervangingsmoment van de weg en/of riolering. Vaak is dat ook aanleiding tot een functionele herinrichting van de openbare ruimte. Voor de vervanging van groen worden de volgende gemiddelde levensduren per categorie aanbevolen:

Categorie	Gemiddelde levensduur	Categorie	Gemiddelde levensduur
Boom groot	70 jaar	Heesters	30 jaar
Boom middelgroot	50 jaar	Hagen	30 jaar
Boom klein	30 jaar	Vaste planten	10 jaar
Bosplantsoen	50 jaar	Gazons	40 jaar

- Deze **levensduren** zijn gebaseerd op theoretische gemiddelden en worden in de praktijk bepaald op basis van ontwikkelingen in de kwaliteit en vitaliteit. Jaarlijks worden er tussen de 100 tot 200 slechte en dode bomen gekapt. Zo veel mogelijk worden deze bomen vervangen door een nieuwe boom. Op basis van de leeftijdsopbouw en inspectieresultaten lijkt er deze planperiode een beperkt, maar structureel budget voor vervanging noodzakelijk.
- Voor **beplanting en gazon** wordt in de reguliere werkpakketten rekening gehouden met incidentele en beperkte vervanging van verouderd groen. Op basis van de kwaliteitsmetingen van het groen blijkt voor de komende planperiode een beperkt, maar structureel budget voor vervanging van verouderde beplanting noodzakelijk.
- Het nog op te stellen **IBOR plan** omvat de kaders en aanpak voor de vervangingsopgave en meerjarenplanning. Op basis van een integrale afweging van projecten wordt een concrete gebiedsgerichte aanpak en meerjarenprogramma opgesteld.

Vervanging van groen is van meer factoren afhankelijk dan een cyclisch / theoretisch verwachte levensduur. Een boom bijvoorbeeld kan in goede natuurlijke omstandigheden soms wel honderden jaren oud worden. In een stedelijke omgeving zijn veel meer factoren van invloed, zoals de grondslag, beperkingen van de groeiplaats, (schade door) strooizout, schades en aanrijdingen, bezonning, (oneigenlijk) gebruik, ziektes en plagen enzovoorts. Uitgangspunt bij aanplant van bomen is het zo duurzaam mogelijk in stand houden. Vervangingen van bomen, beplantingen en gras worden daarom ingepland op basis van inspecties en noodzakelijke werkzaamheden aan nutsvoorzieningen, wegen of riolering.

Actiepunt:

- *Op dit moment is er nog geen meerjarenplanning voor de verwachte groenvervanging. Komende jaren stellen we voor het groen deze meerjarenplanning op. Groen kan met deze planning tevens input leveren voor de integrale meerjarenprogrammering.*

Inrichting en beheer

Naast dit fysieke onderhoud omvat beheer ook activiteiten als werkvoorbereiding, toezicht, contacten met bewoners, herinrichting van openbaar gebied, etc. Beheer is daarbij niet alleen conserverend, maar met het beheer spelen we ook in op ontwikkelingen. Soms zijn aanpassingen in de inrichting nodig. Technische ontwikkelingen en innovaties leiden tot andere werkwijzen. Wetgeving, beleid (groenstructuurplan e.d.) en maatschappelijke ontwikkelingen kunnen aanleiding zijn tot aanpassingen in enerzijds de inrichting en samenstelling van het groen, anderzijds het beheer en onderhoud en de bedrijfsvoering.

Om een goede kwaliteit van het openbare groen te kunnen garanderen zoekt de beheerder voortdurend het optimum in de driehoek Inrichting – Beheer – Gebruik. In dit beheerplan ligt het accent op beheer, in de praktijk spelen de inrichting en het gebruik een grote rol: keuzes voor de inrichting uit het verleden bemoeilijken soms het beheer en onderhoud. Bijvoorbeeld bij bomen in verharding. De toepassing in het verleden van grote bomen in gebrekkige groeiomstandigheden (inrichting!) leidt er toe dat de bomen dan hun vocht, lucht en voeding zoeken net onder de oppervlakte van de verharding, met als resultaat dat de verharding wordt opgedrukt (een probleem voor het beheer).

Takenpakket eigen dienst en uitbestede werkzaamheden

Het groenonderhoud in Rijswijk wordt door verschillende partijen uitgevoerd.

- In enkele buurten en parken wordt het openbaar groen onderhouden door de eigen dienst. Dit omvat al het reguliere groenonderhoud, zoals snoeien, schoffelen, graskanten knippen, stamopschot verwijderen en dergelijke, behalve maaien van gazons en kruidenrijk gras en snoeien van bomen;
- De meeste buurten en de centra worden onderhouden door de DSW (sociaal werkbedrijf);
- Daarnaast worden voor een aantal specifieke werkzaamheden diverse aannemers ingezet:
 - Boomveiligheidscontrole;
 - Snoeien van bomen;
 - Intensief en extensief maaien;
 - Schonen en maaien van sloten;
 - Onkruidbeheersing op verharding.

5.2

Maatregelen onderhoud groen



De beheerstrategie is vastgelegd in de vorm van maatregelpakketten voor de verschillende categorieën groen (bomen, beplantingen, gras etc.). Het onderhoud van de verschillende groencategorieën is als volgt te typeren.

5.2.1

Bomen

Doelstelling:

Het onderhoud van de bomen is gericht op het duurzaam in stand houden van het bomenbestand en begeleiden van bomen in de ontwikkeling. Het uitgangspunt is langdurig behoud van de bomen, waarbij de veiligheid geborgd wordt (invulling van de zorgplicht). De positieve kanten voor het handhaven van bomen in straten zijn groot: klimaat, biodiversiteit en woonkwaliteit. Overlast wordt bestreden op aangewezen projectlocaties. Bij herinrichting staat behoud van groenkwaliteit voorop, door bijvoorbeeld het terug planten van bomen. Dit gebeurt in beginsel door deze terug te plaatsen in de straat, als het niet anders kan op een andere plek. Wortelopdruk van bomen wordt zo goed mogelijk voorkomen door voldoende ondergrondse groeiruimte.

De bomen geven voldoende vrije doorrijhoogte (afhankelijk van wegtype), zonder meerjarig hout in de vrije doorgang. Vrije doorrijhoogte houdt in geen takken die problemen veroorzaken en hoog-uit enige snoeiachterstand. In de tijdelijke kroon vormen te dikke takken minder 20% van het kroonvolume.

Onderhoud:

- **Dagelijks onderhoud:** De boomspiegel wordt onkruidvrij gehouden door te schoffelen. Zwerfafval wordt in periodieke rondes opgeruimd. Jaarlijks wordt er (waar nodig) stamopschot en wortelopschot verwijderd. In tijden van droogte worden jonge bomen voorzien van water.
- **Groot onderhoud:** Het snoeien van de bomen is gericht op veiligheid, begeleiding en instandhouding. Dit betekent voldoen aan de zorgplicht met betrekking tot boomonderhoud, garanderen van veilige doorrijhoogtes, begeleiden van jonge bomen naar de volwassen fase en vervolgens waar nodig snoeien voor instandhouding van een gezonde kroon. Jonge bomen worden vaker gesnoeid in de begeleiding naar hun volle wasdom. Elk jaar wordt een gedeelte van alle bomen gesnoeid.
 Veiligheid staat voorop, periodieke inspecties en het vastleggen van resultaten zijn hier een belangrijk onderdeel van. Achterstallige snoei wordt deze planperiode uitgevoerd.
- **Vervangen:** Bij eventuele kap wordt er groen gecompenseerd. Voor de (grote) bomen van de 1^e grootte wordt een gemiddelde levensduur van 70 jaar gehanteerd. Voor bomen met de 2^e grootte 50 en kleinere bomen van de 3^e grootte 30 jaar. Aan het einde van de levensduur worden de bomen vervangen. Bij herinrichtingen worden bomen met een verwachte restlevensduur van minder dan 10 jaar vervangen.

Actiepunt:

- *Uitvoeren van achterstallige snoei van bomen.*

5.2.2 Bosplantsoen

Doelstelling:

Natuurlijke ontwikkeling staat centraal. Bosplantsoen is gericht op het ontwikkelen van een natuurlijke (inheemse) en gemengde vegetatie, met een zoom, mantel en kern. Het stimuleren van kruidengroei, gefaseerd maaien en het periodiek laten liggen van plantaardig materiaal moet de biodiversiteit verder stimuleren. Door middel van het dunnen van 'wijkers' wordt er ruimte gecreëerd om zo snel mogelijk een gesloten beplanting te realiseren. Bij bosplantsoen wordt gestreefd naar een brede zoomvegetatie aan de rand. De randen van bosplantsoen langs verharding of gras mogen in beperkte mate overgroeid zijn, met een maximale overgroei van 45 centimeter, zonder probleemtakken.

Onderhoud:

- **Dagelijks onderhoud:** Bij bosplantsoen is de ontwikkeling van een kruidenlaag gewenst. Eventueel ongewenste onkruidgroei langs de randen bestrijden door het uit te maaien. Bij brede randen sinusmaaien voor een gevarieerde ontwikkeling van de kruidenlaag.
- **Groot onderhoud:** Natuurlijke ontwikkeling stimuleren door incidenteel te dunnen. Vrijkomende takhout wordt afgevoerd en versnipperd voor hergebruik. In grootschalige bosplantsoen (zoals parken en landgoederenzone) is ruimte om het takhout op rillen te leggen. Daarnaast is het van belang dat bezoekers en gebruikers veilig gebruik kunnen maken van de wegen, voet- en fietspaden.
 Voor het gerichte beheer van de landgoederen en parken worden er de komende jaren specifieke nadere onderhoudsrichtlijnen per landgoed/park opgesteld.
- **Vervanging:** Bos heeft in principe een oneindige levensduur en wordt door middel van snoei en kap in stand gehouden. Bosplantsoen heeft een gemiddelde levensduur van 50 jaar. Na

deze gemiddelde levensduur moet er gekeken worden of de vegetatie nog functioneel is en indien nodig vervangen moet worden.

Actiepunten:

- *Opstellen van beheer- en onderhoudsrichtlijnen voor de landgoederen en stadsparken;*
- *Opstellen van specifieke onderhoudsrichtlijnen per landgoed/park voor het gerichte beheer.*

5.2.3 Heesters

Doelstelling:

Heesters en bodembedekkers hebben functie als aankledingsgroen en enige sierwaarde. We streven we naar gesloten plantvakken met een verzorgd beeld, beeldkwaliteit B. Een beperkte mate van snoeiachterstand is acceptabel. De randen van de beplantingsvakken langs verharding en gras zijn redelijk zichtbaar en hebben beperkt storende of overhangende takken; voor heesters is de gemiddelde lengte van de overgroei 25 cm en voor bodembedekkers 15 cm. Er is in beperkte mate kaal oppervlak; maximaal 10% van een plantvak is kaal. In totaal wijkt maximaal 10% van de heesters en bodembedekkers af van het eindbeeld. Er ligt in beperkte mate zwerfafval; maximaal 10 stuks per 100 m².

Onderhoud

Samengevat bestaat het onderhoud uit:

- **Dagelijks onderhoud:** Onkruidvrij houden van de heesters en bodembedekkers door middel van schoffelen en wieden. Zwerfafval ruimen in periodieke rondes, waar nodig ook grof vuil verwijderen. In het najaar wordt blad geruimd.
- **Groot onderhoud:** Afhankelijk van de soort eenmaal per 3 tot 4 jaar snoeien of terugzetten. Jaarlijks snoeien van de randen van de beplanting die over voetpaden en andere verharding en de gazons uitgroeien.
- **Vervanging:** Aan het einde van de levensduur worden heesters en bodembedekkers vervangen. We hanteren een gemiddelde levensduur van 30 jaar.

5.2.4 Hagen

Doelstelling:

Het beheer van hagen is gericht op het verkrijgen van een gesloten lijnvormige beplanting, aankleding van de openbare ruimte, functionele scheiding en verkeersgeleiding. Onderhoud conform beeldkwaliteit B. Er zijn in beperkte mate gaten in de haag, maximaal 5% per 100 (strekken) meters. De strakke lijnen van de haag zijn redelijk zichtbaar, slechts in beperkte mate steken kleine uitlopers uit de haag. De maximale lengte van deze uitlopers bedraagt niet meer dan 20 cm per 100m¹.

Onderhoud

Samengevat bestaat het onderhoud uit:

- **Dagelijks onderhoud:** Aan de haagvoet wordt actief onkruid en zwerfafval verwijderd in periodieke rondes, conform beeldkwaliteit B.
- **Groot onderhoud:** Om een redelijk strakke haag te krijgen wordt deze regelmatig geschoren. Dit gebeurt afhankelijk van de soort één tot twee maal per jaar.
- **Vervangen:** Aan het einde van de levensduur worden hagen vervangen. We hanteren een gemiddelde levensduur van 30 jaar.

5.2.5 Vaste planten

Doelstelling:

Het beheer van vaste planten is gericht op het verkrijgen van een sierlijke, gezonde beplanting. De esthetische waarde van de beplanting is de hoofdfunctie, tenzij de veiligheid van gebruikers en passanten niet meer gewaarborgd kan worden. De vaste planten worden onderhouden op beeldkwaliteit B. De rand van verharding of gras is redelijk zichtbaar, de gemiddelde overgroei bedraagt maximaal 15cm per 100 (streckende) meters. De beplanting is redelijk aaneengesloten, minimaal 80% per 100 m².

Onderhoud

Samengevat bestaat het onderhoud uit:

- **Dagelijks onderhoud:** De beplanting wordt onkruid-, en zwerfafvalvrij gehouden. Om hergroei te bereiken, worden vaste planten eens per jaar afgeknipt.
- **Groot onderhoud:** Periodiek, eens in de 4 à 5 jaar, wordt de beplanting gescheurd om de vitaliteit te behouden.
- **Vervangen:** Vaste planten hebben een gemiddelde levensduur van 10 jaar. Na deze periode worden vaste planten indien nodig gerooid, wordt de bodem omgespit en bemest om vervolgens opnieuw ingeplant te worden.

5.2.6 Gazon

Doelstelling:

Bij gazons staan functionaliteit en sierwaarde voorop. Dat betekent dat de maaihoogtes, geslotenheid, vlakheid en afwatering zodanig zijn, dat er op het gras gespeeld kan worden en de grasmat een gesloten en groen beeld oplevert. Het maaibeeld van gazons wordt uitgevoerd op basis van frequentie; er wordt 18 keer per jaar gemaaid. Hiermee verwacht de gemeente te voldoen aan de standardeisen van beeldkwaliteit B conform de CROW. Dit betekent redelijk strak gemaaid gras, met een hoogte van maximaal 5 cm. Rond obstakels (bomen, palen en dergelijke) is het gras enigszins hoger dan het omringende gras, tot ca. 12 á 18 cm. Beschadigingen en kaal oppervlak zijn in beperkte mate aanwezig.

Onderhoud

Samengevat bestaat het onderhoud uit:

- **Dagelijks onderhoud:** Gazon wordt intensief gemaaid om zo functioneel te kunnen blijven. Bijmaaien rondom obstakels vindt in een lagere frequentie plaats. Periodiek zwerfafval ruimen / papier prikken voor het nettheidsbeeld. Tevens wordt oud blad in het najaar verwijderd om het gazon niet te verstikken in de winter.
- **Groot onderhoud:** Als de kwaliteit van het gazon technisch onvoldoende is, worden de minder goede plekken hersteld door deze opnieuw in te zaaien. Jaarlijks 1x klare plekken doorzaaien.
- **Vervangen:** Aan het einde van de levensduur worden hagen vervangen. We hanteren een gemiddelde levensduur van 40 jaar.

5.2.7 Kruidenrijk gras

Doelstelling:

Het doel van kruidenrijk grasland is het realiseren van biodiversiteit, met afwisseling in kruidachtige soorten. Door de juiste maaitijdstippen en maai frequenties bevorderen we de ontwikkeling van bloemen in concurrentie met gras. Kruidenrijk grasland heeft voornamelijk een functie voor

de natuurwaarden, biodiversiteit en stimuleren van flora en fauna. Kruidenrijk grasland is belangrijk voor de voeding van bijen, vlinders en andere insecten. Hiermee biedt het voedsel voor vogels en andere dieren. Kruidenrijk grasland verbindt gebieden in de hoofdnatuurstructuur.

Onderhoud

Samengevat bestaat het onderhoud uit:

- **Dagelijks onderhoud:** Periodiek (twee maal per jaar) maaien van de vegetatie en afvoeren van het maaisel. Zwerfafval ruimen / papierprikken voor het nettheidsbeeld. De randzone van de eerste m¹ langs verharding wordt frequent gemaaid, met dezelfde frequentie als gazons. Hiermee wordt een net en verkeersveilig beeld gerealiseerd. Braakliggende terreinen in afwachting van herontwikkeling worden beheerd als kruidenrijk gras.
- **Groot onderhoud:** niet van toepassing.
- **Vervangen:** niet van toepassing.

5.2.8 Sloten, singels en oevers

Doelstelling:

Doelstelling van deze watergangen is primair de waterafvoer en -berging. Daarbij wordt het onderhoud zo natuurvriendelijk uitgevoerd. Vooral de eerste m¹ langs de waterkant is daarbij van belang.

Onderhoud

Samengevat bestaat het onderhoud uit:

- **Dagelijks onderhoud:** De sloten en oevers worden schoon gehouden door zwerf- en drijfafval te verwijderen. Het onderhoud van het natte profiel valt onder de keur: jaarlijks verwijderen van begroeiing om de waterafvoer te borgen. Direct langs de oever wordt de eerste meter extensief gemaaid (twee maal per jaar) om de natuurwaarden te stimuleren. Uitmaaïen van deze eerste meter vindt eenmaal per 2 tot 5 jaar gefaseerd plaats (jaarlijks 20-30% maaïen en afvoeren), vóórdat de watergangen geschoond worden.
De resterende oeverstrook langs watergangen wordt tot één meter vanaf watergang tot bovenaan het talud gemaaid. Bij singels is er ruimte voor gedifferentieerd maaibeheer. Hierbij wordt ca 50% intensief gemaaid (als gazon), het overige gedeelte wordt extensief gemaaid (2x per jaar). Bij een breed profiel is er ruimte voor alternerend maaïen, met overjarige vegetatie. Daarbij wordt ten minste elke 50 meter een strook van 10 meter breed vrijgehouden / open gemaaid voor uitzicht op het water. Bij sloten is er weinig ruimte voor differentiatie, het talud (buiten de eerste meter) wordt in zijn geheel frequent gemaaid.
Natuurvriendelijke oevers worden via maatwerk onderhouden, om de beoogde natuurwaarden en doelsoorten tot ontwikkeling te brengen en te behouden. Hiervoor worden gerichte onderhoudsrichtlijnen opgesteld.
- **Groot onderhoud:** niet van toepassing.
- **Vervangen:** niet van toepassing.

Actiepunt:

- *Opstellen onderhoudsrichtlijnen voor maatwerk op aangewezen natuurvriendelijke oevers.*

5.2.9 Onkruid op verharding

Doelstelling: Voor de onkruidbestrijding op verharding wordt aangesloten op de standardeisen van beeldkwaliteit B conform de CROW. Het beeld moet een verzorgd straatbeeld zijn, waarbij de veiligheid niet belemmerd wordt door het onkruid. Dit betekent een beperkte mate van onkruid, waarvan het aantal stuks onkruid hoger dan 20 cm, niet meer dan 20 stuks per 100 m² bedraagt.

Voor de centra wordt een hogere A kwaliteit gehanteerd.

Onderhoud

Samengevat bestaat het onderhoud uit:

- **Dagelijks onderhoud:** Onkruid op verharding wordt beheerd door de marktpartij, die de wijze van uitvoering bepaalt binnen de gestelde kaders. Op de hoofdroutes in Rijswijk worden de molgoten geborsteld (gemiddeld 3x per jaar).
- **Groot onderhoud:** niet van toepassing.
- **Vervangen:** niet van toepassing.

5.2.10 Ziekten en plagen

- **Invasieve exoten** (zoals Japanse duizendknoop en Reuzenberenklauw) worden actief bestreden. In gebieden waar reuzenberenklauwen veelvuldig voorkomen wordt extra gemaaid om deze onder controle te houden. De reuzenberenklauw wordt bestreden op locaties waar veel mensen komen of in de buurt van kinderspeelplaatsen. Naast het maaien worden ook schapen ingezet om de berenklauw te beheersen in de parken en op plekken die moeilijk bereikbaar zijn met de maaimachine, zoals in het Elsenburgerbos en het Wilhelminapark. Deze aanpak leidt niet tot het verdwijnen van deze invasieve soorten;
- Overlast door **eikenprocessierups** wordt actief bestreden. De overlast van eikenprocessierupsen is afgelopen jaar sterk toegenomen. Op steeds meer plekken zijn de rupsen aanwezig, dit kan voor vervelende klachten zorgen. De brandharen kunnen flinke jeuk, irritaties en zelfs ademhalingsproblemen veroorzaken. Nesten worden weggezogen door een gespecialiseerd bedrijf. Preventief wordt ingezet op het stimuleren van meer diversiteit met bijvoorbeeld koolmezen, die de rupsen opeten. Hiervoor zijn nestkasten opgehangen. Er wordt rekening gehouden met een verdere stijging van de kosten voor bestrijding van de eikenprocessierups in de planperiode;
- Potentieel voor de boom **dodelijke ziekten** zoals iepziekte, essentaksterfte en kastanjebloedingsziekte worden bestreden. Iepziekte door preventief inenten van iepen en kappen van aangetaste bomen. Bij dodelijke ziekten worden de aangetaste bomen zo nodig gerooid;
- Door op overlastlocaties gras **regelmatig te maaien**, door onkruidbestrijding op verharding en door randen langs verharding te steken of te maaien wordt voorkomen dat grasaren ('kruipertje') te veel overlast veroorzaken voor huisdieren. Helemaal te voorkomen is het niet, want de aren zijn de natuurlijke zaden van bepaalde grassen.

5.2.11 Specifiek beheer parken en landgoederen

- Vooral de **landgoederen**, maar ook de **stadsparken**, hebben elk hun eigen specifieke inrichting en samenstelling. Bijvoorbeeld met kenmerkende stinze flora. Gestreefd wordt naar een natuurlijke ontwikkeling en opbouw van de beplanting, met een zoom, mantel, kernstructuur met een kruiden- stuiken en bomenlaag. Daarnaast is het van belang dat bezoekers en gebruikers veilig gebruik kunnen maken van de wegen, voet- en fietspaden. In dit beheerplan wordt geborgd dat er voldoende budget is voor de reguliere instandhouding van deze gebieden. Voor het gerichte beheer worden de komende jaren specifieke nadere onderhoudsrichtlijnen per landgoed/park opgesteld.

5.2.12 Nieuwe aanleg

- Nieuwe aanplant wordt intensief onderhouden; zodat de beplanting de kans krijgt om zich te sluiten. Daarmee krijgt onkruid minder kans;
- Bij stedelijke ontwikkeling en nieuwbouwprojecten horen de kosten (en inspanningen) voor nazorg in het eerste jaar tot de kosten van het project. Dit omvat ook het watergeven van jonge bomen en beplanting. De inspanningen en kosten hiervan behoren tot het project en vallen buiten het kader van dit beheerplan.

5.3 Beheerprocessen

5.3.1 Areaalgegevens op orde



Actuele, betrouwbare en complete beheergegevens

Voor een planmatig, effectief en structureel beheer en onderhoud is inzicht nodig in het te beheren areaal. Wettelijk gezien is de gemeente verplicht om de basale areaalgegevens via de BGT (basisregistratie grootschalige topografie) actueel te houden en via een landelijke voorziening te ontsluiten. De Geo afdeling levert hiervoor de basis en verzorgt landmeetkundige registratie.

Voor het beheer en onderhoud zijn aanvullende en meer gedetailleerde gegevens over het te beheren areaal, de leeftijdsopbouw en kwaliteit nodig. In het gemeentelijke beheersysteem GISIB worden deze beheergegevens opgenomen. Een actueel, betrouwbaar en compleet ('ABC') inzicht het beheerareaal is de basis voor het tegenwoordige datagedreven werken in de openbare ruimte.

De huidige beheergegevens zijn onvoldoende 'ABC'. Voor de bomen worden verschillende bestanden gebruikt voor registratie van arealen en voor verwerking van inspectiecijfers. Gegevens over de inspectie van de beplantingen zijn opgenomen in een separaat bestand. Voor de kruidenrijke grassen moeten de maaikaarten aangepast worden op basis van de uitgangspunten in dit beheerplan. Areaalgegevens van wegen zijn niet consistent voor onkruidbeheersing op verharding. Mutatieverwerking en revisies vanuit projecten of nieuwe aanleg zijn niet structureel geborgd. Hier ligt een belangrijk verbeterpunt voor de gemeente.

Actiepunt:

- *Op orde brengen en verbeteren van de basisgegevens van het beheer;*
- *Goede afspraken over werkprocessen, taken en verantwoordelijkheden voor eenduidige registratie vanuit het principe 'eenmalige opslag en meervoudig gebruiken';*
- *Opstellen van een mutatieprotocol voor actueel houden van beheergegevens.*

Areaalaccres

Areaalaccres, door nieuwbouw en ontwikkelingen in de openbare ruimte, dienen jaarlijks bij de voorjaarsnota meegenomen te worden voor de nieuwe begroting. De consequenties van wijzigingen in het groene areaal of een andere inrichting voor de onderhoudslasten worden dan doorgerekend en in de budgetten verwerkt.

Actiepunt:

- *Jaarlijks inzichtelijk maken van de consequenties van areaalaccres in het begrotingsproces.*

5.3.2 Meldingen

Bewoners zijn belangrijke ogen en oren bij het beheer. Het moet gemakkelijk zijn voor bewoners om meldingen te doen en de gemeente reageert adequaat. Meldingen vormen een belangrijke bron voor de evaluatie van het beleid. Zo worden bijvoorbeeld locaties met overlast van eikenprocessierups vastgelegd. Veel meldingen hebben te maken met vragen over het tijdstip van onderhoud, zoals het maaien.

De buitendienst is het gezicht in de wijk handelt de meeste meldingen af. Op jaarbasis vergt het afhandelen van meldingen naar schatting één formatieplaats.

Actiepunt:

- *De gemeente ontwikkelt een (interactieve) maaikaart op de gemeentelijke website.*

5.3.3 Monitoring en inspectie

We bewaken de kwaliteit van het groen en de bomen door middel van inspecties, monitoring en toezicht.

- Door de buitendienst wordt dagelijks toezicht gehouden op de uitvoering van onderhoud. Getoetst wordt of de werkzaamheden van de aannemer en DSW voldoen aan de afgesproken frequentie of beeldkwaliteit;
- De kwaliteit van de bomen bewaken we door het uitvoeren van een periodieke controle op veiligheidscontrole (BVC). Jaarlijks wordt een vierde van het totale bomenbestand buurtgewijs geïnspecteerd. Attentiebomen en risicobomen worden jaarlijks geïnspecteerd. Hiermee voldoen we aan de zorgplicht;
- Door middel van periodieke beeldkwaliteitsmetingen wordt de kwaliteit van het groen bewaakt. In periodieke rondes beoordelen we de uitvoering van het groenonderhoud. Door dit frequent te doen krijgen we inzicht in de resultaten en kunnen we indien nodig tijdig bijsturen. De resultaten verwerken we per kwartaal in een managementrapportage. Hiermee toetsen we de B kwaliteit en krijgen we beter inzicht in de goede besteding van het onderhoudsbudget;
- Om inzicht te krijgen in de vervangingsopgave van het groen voeren we eens per vier jaar een inspectie uit naar de technische kwaliteit en verwachte restlevensduur van het groen;
- Meldingen vanuit het meldingssysteem vormen eveneens input om zo nodig bij te sturen op de onderhoudskwaliteit.

Actiepunten:

- *Jaarlijks steekproefsgewijs ten minste twee meetronden uitvoeren om de beeldkwaliteit van het groen te bepalen en verwerken in een managementrapportage;*
- *Eens per vier jaar uitvoeren van een inspectie om de vervangingsopgave te bepalen.*

6 Financiën

Dit hoofdstuk geeft inzicht in het beschikbare budget en confronteert dat met het benodigde budget, in relatie tot het gewenste ambitieniveau.

6.1 Benodigd budget



Op basis van het huidige areaal, de beschreven beheerstrategie, onderbouwd met kengetallen en normkosten zijn de benodigde budgetten voor het groenbeheer berekend. In totaal is voor het openbaar groen voor de komende planperiode een bedrag van circa € 3,4 miljoen per jaar nodig.

	Kosten
Onderhoud groen	€ 3.212.000
Vervanging groen	€ 177.000
Totaal benodigd per jaar	€ 3.389.000

Daarbij zijn de onderstaande uitgangspunten gehanteerd:

- Scope openbaar groen (bomen, beplantingen en gras), singels, sloten en oevers en onkruidbestrijding op verharding;
- Benodigde uitvoeringskosten voor onderhoud en vervanging, exclusief de kosten voor beheertaken en beleidsvoering van de binnendienst;
- Arealen zoals aangeleverd door de gemeente;
- Normkosten voor groenbeheer op basis van de landelijke kennisbank van Antea Group, op onderdelen afgestemd op de situatie in Rijswijk. Daarbij is rekening gehouden met de wijze van uitvoering (marktpartijen of eigen dienst). Daarnaast is budget opgenomen voor aanvullende activiteiten zoals ziekten en plaagbestrijding, afhandeling meldingen en ondersteuning van bewonersinitiatieven;
- Uniform en marktconform uurtarief (prijspeil 2019) voor inzet marktpartijen en gemeentelijk gehanteerd uurtarief voor de inzet van de eigen buitendienst. Kengetallen voor schonen van sloten gebaseerd op het bestek en bijbehorende inschrijfprijzen;
- Als uitgangspunt voor het onderhoud geldt kwaliteitsniveau B van de beeldsystematiek van CROW. Uitzondering hierop is het centrumgebied, hier geldt kwaliteitsniveau A.
- Inlopen van achterstallig onderhoud in veiligheidssnoei van bomen in de komende planperiode (4 jaar). Risico- en attentiebomen worden verondersteld reeds te zijn aangepakt;
- Wegwerken van 'D' kwaliteit voor onkruid in groen via regulier planmatig onderhoud;
- Komende 4 jaar wordt op basis van de inspectie circa 5% van het areaal beplantingen vervangen. Op basis van de inspectieresultaten en leeftijdsklasse is er jaarlijks een beperkte opgave voor vervanging van verouderde bomen. Voor bomen betreft het circa 2% van het areaal.

Actiepunt:

- *Inventariseren of risico- en attentiebomen reeds zijn aangepakt.*

Onderhoud

De kosten voor onderhoud van het openbaar groen op het gewenste kwaliteitsniveau bedragen circa € 3,2 miljoen per jaar.

	2020	2021	2022	2023
Bomen				
Bomen	€ 528.900	€ 528.900	€ 528.900	€ 528.900
Onderhoudsachterstand bomen	€ 47.000	€ 47.000	€ 47.000	€ 47.000
Bos(plantsoen)	€ 441.600	€ 441.600	€ 441.600	€ 441.600
Beplanting				
Heesters	€ 729.100	€ 729.100	€ 729.100	€ 729.100
Hagen	€ 47.500	€ 47.500	€ 47.500	€ 47.500
Vaste planten	€ 100	€ 100	€ 100	€ 100
Gras				
Gazon	€ 300.100	€ 300.100	€ 300.100	€ 300.100
Kruidenrijk gras	€ 246.000	€ 246.000	€ 246.000	€ 246.000
Singels, sloten en oevers	€ 80.300	€ 80.300	€ 80.300	€ 80.300
Onkruid op verharding	€ 281.200	€ 281.200	€ 281.200	€ 281.200
Overig				
Ziekte en plaagbestrijding	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Technische staat halfverharding	€ 9.600	€ 9.600	€ 9.600	€ 9.600
Meubilair, monumenten & faciliteiten	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000	€ 28.000
Meldingen & klachten afhandelen	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Ondersteuning initiatieven bewoners	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
Onderzoek & advies	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Algemene werken groen / groenbeheer	€ 192.600	€ 192.600	€ 192.600	€ 192.600
Kleine aanpassingen	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
Implementatie nieuwe wijze van maaien	€ 50.000	€ -	€ -	€ -
Totaal onderhoud per jaar	€ 3.262.000	€ 3.212.000	€ 3.212.000	€ 3.212.000

Vervanging

Naast onderhoud moet rekening worden gehouden met vervanging van het groen aan het einde van de levensduur. Hiervoor is de komende planperiode een investering van gemiddeld € 177.000 per jaar nodig. De kapitaallasten van deze investering bedragen € 10.000 per jaar.

	Investering	
Bomen	€ 93.000	
Bosplantsoen	€ 16.000	
Beplantingen	€ 63.000	
Gras	€ 5.000	
Totaal vervanging per jaar	€ 177.000	
Kapitaallasten per jaar	€ 10.000	

Doorkijk vervangingsopgave

Op basis van een cyclische doorrekening van de verwachte levensduren zijn de op langjarige termijn benodigde investeringen voor vervanging van bomen en groen te berekenen. In de praktijk verschillen deze vervangingsinvesteringen per jaar, omdat ze afhangen van de aanlegjaren van het groen. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat de eerste jaren nog relatief weinig vervanging aan de orde is. Op langere termijn moet dan door veroudering van het areaal rekening gehouden worden met een piek of sterke toename van de vervangingsinvesteringen.

	Kosten
Bomen	€ 370.000
Bosplantsoen	€ 60.000
Beplantingen	€ 250.000
Gras	€ 20.000
Indicatie vervangingsopgave per jaar	€ 700.000

Het daadwerkelijk benodigde bedrag voor vervanging wordt op basis van periodieke inspecties in beeld gebracht.

6.2

Beschikbaar budget



Er is in totaal voor onderhoud van groen € 2,7 miljoen beschikbaar per jaar op basis van de aangeleverde gegevens. Sommige begrotingsposten vallen buiten de scope van dit plan zoals energie, rente en kapitaallasten, en zijn derhalve niet meegenomen in het beschikbaar budget. Daarnaast zijn incidentele budgetten en stortingen buiten beschouwing gelaten.

Voor onderhoud zijn onderstaande budgetten voor de periode 2020-2023 beschikbaar.

	2020	2021	2022	2023
Algemene werken groen / DWS	€ 745.290	€ 745.290	€ 745.290	€ 745.290
Algemene werken groen / buitendienst	€ 449.400	€ 449.400	€ 449.400	€ 449.400
Algemene werken groen / groenbeheer	€ 192.600	€ 192.600	€ 192.600	€ 192.600
Goederen en diensten	€ 166.260	€ 166.260	€ 166.260	€ 166.260
Onderhoud bomen	€ 223.920	€ 223.920	€ 223.920	€ 223.920
Onderhoud beplantingen	€ 137.740	€ 137.740	€ 137.740	€ 137.740
Onderhoud gras	€ 266.580	€ 266.580	€ 266.580	€ 266.580
Plaatsen sierbeplanting	€ 13.280	€ 13.280	€ 13.280	€ 13.280
Zwerfafval in groen DSW	€ 255.230	€ 255.230	€ 255.230	€ 255.230
Onderzoek en advies	€ 86.820	€ 36.820	€ 36.820	€ 36.820
Meubilair, monumenten & faciliteiten	€ 28.020	€ 28.020	€ 28.020	€ 28.020
Onkruidbestrijding op verharding	€ 175.440	€ 175.440	€ 175.440	€ 175.440
Totaal budget per jaar	€ 2.740.580	€ 2.690.580	€ 2.690.580	€ 2.690.580

Voor vervanging is voor de periode 2020-2023 geen separaat budget beschikbaar.

6.3 Confrontatie benodigd en beschikbaar budget



Vergelijken we beschikbare middelen met de berekende benodigde kosten, dan blijkt dat er meer geld nodig is dan dat er beschikbaar is.

	2020	2021	2022	2023
ONDERHOUD				
Benodigd budget	€ 3.262.000	€ 3.212.000	€ 3.212.000	€ 3.212.000
Beschikbaar budget	€ 2.740.580	€ 2.690.580	€ 2.690.580	€ 2.690.580
Verschil	€ -521.420	€ -521.420	€ -521.420	€ -521.420
<i>Dekkingsplan begroting 2020</i>				
Groenbeheer	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000	€ 300.000
Biodiversiteit	€ -38.000	€ -51.000	€ -51.000	€ -51.000
Resultaat onderhoud	€ -259.420	€ -272.420	€ -272.420	€ -272.420
VERVANGING				
Benodigd vervanging (kapitaallasten)	€ -	€ 10.000	€ 20.000	€ 30.000
Beschikbaar vervanging	€ -	€ -	€ -	€ -
Resultaat vervanging	€ -	€ -10.000	€ -20.000	€ -30.000
Totaal resultaat	€ -259.420	€ -282.420	€ -292.420	€ -302.420

6.4 Benchmark budget



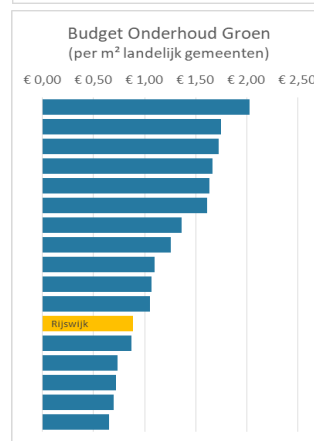
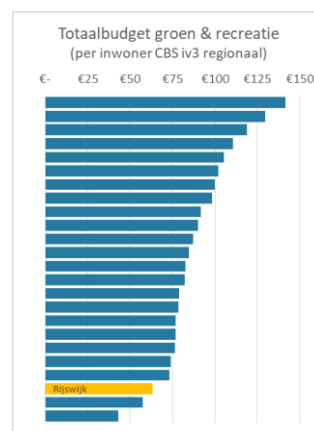
De beschikbare budgetten uit de begroting 2019 en benodigde middelen voor de periode 2020-2023 afgezet tegen de budgetten van andere gemeenten in de Benchmark Beheer Openbare Ruimte van Antea Group.

Totale budget op de begroting

Uit deze benchmark blijkt dat het *totale budget* voor het gehele taakveld 5.7 openbaar groen en openluchtrecreatie € 88 per inwoner bedraagt voor gemeenten van vergelijkbare grootteklasse in de regio Zuid-Holland. Het budget van Rijswijk in 2019 zit met € 63 per inwoner duidelijk ver onder het gemiddelde van andere gemeenten in de regio.

Budget onderhoud

Zoomen we in op het benodigde budget voor beheer en onderhoud in de periode 2020-2023, dan blijkt op basis van de Benchmark Beheer Openbare Ruimte dat het budget voor onderhoud landelijk gezien ca. € 1,25 per m² groen bedraagt. Het beschikbare onderhoudsbudget van Rijswijk zit met € 0,89 per m² groen onder het gemiddelde van deze groep.



7 Risico's en ontwikkelpunten

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de conclusies van het groenbeheer en beschrijft de belangrijkste risico's en ontwikkelpunten voor het groenbeheer in Rijswijk de komende planperiode.

7.1 Conclusies



Rijswijk is een stedelijke gemeente met een groen karakter, vooral ook met de parken en landgoederen aan de rand van de stad. Deze vormen een belangrijke drager van Rijswijk als 'groene buitenplaats'. Er zijn veel ambities voor behoud en versterken van het groen. Het huidige groenbeleidsplan is verlopen, maar de uitgangspunten en inhoud zijn nog steeds van toepassing. De ambities voor beheer van het groen zijn aangescherpt in dit beheerplan.

Rijswijk heeft relatief veel openbaar groen, waarvan een relatief groot areaal 'extensief groen' (bosplantsoenen en kruidenrijk gras) en gazon. De kwaliteit van het groen (heesters met veel onkruid en onderhoud van bomen) is matig. Rijswijk heeft een gemiddeld aantal bomen in de stedelijke omgeving. Er is sprake van achterstallig onderhoud aan bomen.

De beheercyclus werd niet structureel en planmatig doorlopen. Bestuurlijke ambities werden niet vertaald in beheermaatregelen. Noodzakelijk onderhoud (snoeien van bomen en maaien van kruidenrijk gras) werd niet in voldoende mate uitgevoerd en er was onvoldoende grip op het beheerproces.

De afgelopen jaren was het groenbudget niet in evenwicht met de ambities voor het groen en de keuzes in het onderhoud. Het budget voor groenonderhoud is laag ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. Voor de begroting 2020 is mede daarom een extra budget toegekend. Voor vervangingen zijn nauwelijks tot geen budgetten beschikbaar.

7.2 Risicoparaagraaf



Deze paraagraaf geeft inzicht in de belangrijkste risico's voor het groenbeheer.

- **Structureel laag budget voor onderhoud:** Rijswijk heeft ten opzichte van andere gemeenten veel groen, maar een laag budget. Het huidige budget voldoet niet om het bestaande groen in stand te houden op een basisniveau. Tijdelijke budgetten bieden onvoldoende verankering voor structureel benodigd onderhoud. Om invulling te geven aan de ambities voor kwaliteitsimpuls, -verbetering en vergroening zijn aanvullende investeringen nodig, buiten het kader van dit plan;
- **Achterstallig onderhoud:** Met name voor de bomen is sprake van achterstallig snoei- en onderhoud. In de kostenraming van dit plan is rekening gehouden met een gefaseerde inhaalslag voor de komende planperiode;
- **Toename van vervangingsinvesteringen op termijn:** Op dit moment zijn er geen specifieke budgetten voor vervanging van groen beschikbaar. In de kostenraming van dit plan is rekening gehouden met een beperkte vervanging op basis van de huidige kwaliteitsgegevens. Op langere termijn moet rekening gehouden worden met een aanzienlijke toename van de vervangingsbudgetten;
- **Ziekten en plagen:** door de klimaatverandering neemt de overlast door (voor het groen dodelijke) ziekten en plagen verder toe. Dit zal leiden tot meer sterfte en vervanging van groen en bomen. Daarnaast neemt de overlast van plagen en invasieve soorten als eikenprocessierups

en Japanse duizendknoop de komende jaren naar verwachting verder toe. Deze ontwikkelingen zullen leiden tot een toenemende budgetclaim;

- **Klimaatverandering** zal naar verwachting ook leiden tot een toename van takbreuk en stormschade aan bomen, wortelopdruk en claims van inwoners;
- **Onkruidbestrijding op verharding** wordt belangrijker om de waterafvoer in de goten te borgen. Met de klimaatverandering treden er steeds meer piekbuien met wateroverlast op;
- **Verduurzaming**: de ambities voor verduurzaming zijn niet in de doorrekening van het huidige beheer opgenomen;
- **Ontwikkeling en beheer in samenhang**: bij de ontwikkeling en realisatie van huidige nieuwbouwlocaties zoals Rijswijk buiten worden de beheerconsequenties nog onvoldoende meegenomen.

Actiepunt:

- *Onderzoeken van de mogelijkheden wanneer de bestekken voor het onderhoud met betrekking tot verduurzaming worden aanbesteed.*

7.3

Ontwikkelagenda



In het beheerplan zijn de diverse actiepunten per paragraaf benoemd. Hieronder vatten de belangrijkste kernpunten van de ontwikkelagenda voor het groenbeheer samen:

- **Areaalgegevens op orde brengen**: beheerarealen op orde brengen ('ABC': actueel, betrouwbaar en compleet), koppelen met de BGT en dit proces van gegevensbeheer en mutatieverwerking structureel borgen;
- **Basis op orde brengen**: beeldkwaliteit van het groenbeheer op CROW kwaliteitsniveau 'B' uitvoeren. Hiervoor structureel uitvoering geven aan de benodigde onderhoudsmaatregelen. Onderzoeken van de beste passende aansturing voor Rijswijk: op beeld of frequentie. Opstellen van een eigenstandige groene meerjaren vervangings / investeringsplanning;
- **Boombeheer structureel borgen**: bestek opstellen voor het structureel en planmatig uitvoeren van snoeionderhoud aan bomen. Inlopen van achterstanden in snoeien van bomen. Boomveiligheidscontroles blijven uitvoeren. Op deze manier voldoen aan de zorgplicht;
- **Kruidenrijk gras maaien zoals bedoeld**: het maaibeheer van kruidenrijk is aangescherpt in dit beheerplan. Voor de communicatie met bestuur en bewoners moeten de keuzes en uitgangspunten duidelijk gemaakt en gepubliceerd worden. Voor de aansturing van het onderhoud moeten maaikaarten, maaibestek worden geactualiseerd en een natuurwaardenkaart worden opgesteld;
- **Inspecties en monitoring uitvoeren**: planmatig en periodiek meten en monitoren van de kwaliteit van het gemeentelijke groen en de uitkomsten in de marap's meenemen;
- **Groenstructuur actualiseren**: de groenstructuur en natuurstructuur in het oude groenbeleidsplan zijn nog grotendeels van toepassing. Op enkele onderdelen moeten deze structuurkaarten geactualiseerd te worden en aangevuld worden met recente uitbreidingswijken;
- **Beheertoets en beheerparagraaf bij nieuwe ontwikkelingen**: beter betrekken van beheer bij nieuwbouw, ontwikkelingen en herinrichting. Opstellen van een Programma van Eisen en inzetten van instrumenten als een beheertoets en beheerparagraaf, ook voor het groen;
- **Participatie spelregels opstellen**: duidelijkheid over hoe de gemeente omgaat met verzoeken voor en stimuleren van zelfbeheer en met nieuwe initiatieven vanuit bewoners(groepen);
- **Review groenbeheerplan**: voorliggend beheerplan is opgesteld als handvat voor het toekomstig beheer en onderhoud van de groen. Na een periode van een jaar wordt het beheerplan tussentijds geëvalueerd en wordt de Raad hierover geïnformeerd. Na een periode van twee jaar wordt beoordeeld of de beschreven maatregelen en verkregen budgetten tot het gewenste effect hebben geleid. Indien nodig kan dan tussentijds worden bijgestuurd.
- **Uitvoeringsplan ontwikkelagenda**: deze ontwikkelagenda wordt vertaald in een uitvoeringsplan met een communicatieparagraaf.

Bijlage 1: Wettelijk kader

Deze bijlage geeft een beknopt overzicht van de wettelijke kaders die van invloed zijn op het beheer en onderhoud van de groene leefomgeving.

Er is geen overkoepelend wettelijk kader waarin voor gemeenten alle rechten en plichten met betrekking tot beheer van de leefomgeving zijn vastgelegd. Gemeenten hebben veel lokale keuzevrijheid, maar zijn wel gebonden aan onderstaande wettelijke kaders. Vanuit landelijke wetgeving zijn enkele wetten en regels met name relevant als het gaat om groenbeheer:

- **Zorgplicht: een veilige openbare ruimte.** Vanuit het Nieuw Burgerlijk Wetboek geldt als algemeen uitgangspunt dat de gemeente een zorgplicht heeft voor het handhaven en bevorderen van de veiligheid in de openbare ruimte. De gemeente moet daarbij kunnen aantonen dat door inspecties en onderhoud een optimale zorg heeft plaatsgevonden. Bij onvoldoende bewijs, kan de aansprakelijkheidsstelling leiden tot toekenning van schadevergoedingen;
- **Kapitaalgoederen in de Gemeentewet.** In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de verplichting opgenomen om in de begroting en jaarrekening een paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen op te nemen. In deze paragraaf wordt verwezen naar de beheerplannen, zoals deze. De provincie houdt jaarlijks toezicht op de begroting en of er sprake is van achterstallig onderhoud. Het BBV beschrijft onder andere hoe de gemeente moet omgaan met activeren (afschrijven) van vervangingsinvesteringen. In artikel 212 van de Gemeentewet is geregeld hoe de uitgangspunten van het financiële beleid worden vastgelegd. Met het beheerplan groen geeft de gemeente invulling aan de verplichting om te rapporteren over het onderhoud, het beoogde kwaliteitsniveau, de kosten en achterstanden van de asset groen;
- **Omgevingswet voor integrale ambities.** Met de nieuwe Omgevingswet verandert per 2021 het juridische kader voor de openbare ruimte. Ambities worden integraler, meer verplichtend en minder vrijblijvend. Met méér ruimte voor lokale initiatieven en nadruk op (vroegtijdige) participatie. In de omgevingsvisie worden de doelen vastgelegd vanuit geïntegreerde thema's zoals bereikbaarheid of duurzaamheid, op basis van gemeenschappelijke kernwaarden. Ook gezondheid wordt een nadrukkelijk thema.
- **De Wet natuurbescherming** regelt de bescherming van natuurgebieden en van planten- en diersoorten. De belangrijkste elementen van de eerdere Boswet zijn onveranderd opgenomen in de nieuwe wet: de meldingsplicht, de herplantplicht en het kapverbod;
- **Kappen van bomen** is sinds de invoering van de Wet algemene bepaling omgevingsrecht geregeld met een omgevingsvergunning voor de activiteit kappen/vellen. Belanghebbenden kunnen in een periode van zes weken bezwaar indienen tegen voorgenomen kap;
- **De zorgplicht voor het openbaar groen** heeft betrekking op de verplichting tot het beoordelen van schade door bomen. Dit wordt ingevuld door het periodiek visueel inspecteren van bomen (BVC: boomveiligheidscontrole). De zorgplicht voor het groen wordt mede ingevuld door de regels die gelden vanuit de Wet natuurbescherming;
- **De Wet publieke gezondheid** bepaalt dat gezondheidsaspecten bij bestuurlijke beslissingen bewaakt moeten worden. **Onkruidbestrijding** mag –behoudens enkele uitzonderingen– niet meer met chemische middelen. Slechts enkele planten en insecten mogen gericht worden bestreden wanneer dit noodzakelijk is voor de bescherming van de gezondheid van mens, dier of milieu;
- Met betrekking tot gezondheid van **overlast door plagen als de eikenprocessierups** geven vooral de Wegenwet en het Nieuw Burgerlijk Wetboek de kaders voor de zorgplicht tot bestrijding. Voor een aantal schadelijke exotische dieren en planten is een verbod vastgelegd in de Europese verordening Invasieve Uitheemse soorten. De reuzenberenklauw staat op de Europese lijst van verboden exoten, de Japanse duizendknoop (nog) niet. Beide mogen chemisch worden bestreden;
- In de **APV** (algemene plaatselijke verordening) kunnen gemeenten regels stellen met betrekking tot het bewaren van houtopstanden; de bescherming, kap en herplant van beplantingen of bomen;
- Via het **bestemmingsplan** kunnen bijzondere of monumentale bomen beschermd worden.

Naast de bovengenoemde regelgeving zijn ook relevant het Bouwstoffenbesluit, de Wet geluidhinder, de Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten, de Wet basisregistratie grootschalige topografie, de participatiewet en Aanbestedingswet. De ARBO wetgeving schrijft veilige werkomstandigheden voor, bijvoorbeeld via afzetting bij wegwerkzaamheden. De diverse normen, richtlijnen en standaarden (zoals van NEN of CROW) hebben geen wettelijke status, maar geven kaders voor professionele invulling van beheer en onderhoud.

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjevoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

E. marc.dejong@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2019

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.